

Kvalitetsberättelse 2022

Social- och omsorgsnämnden

Diarienummer: SON 2022-1374
Datum: 2023-02-15
Handläggare: Ulrik Hellmark
Organisation: Social- och omsorgsförvaltningen

Innehåll

Inledning	5
Kvalitetsuppföljningsplan 2022	6
Omvärldstrender	6
Nära vård	7
Coronapandemin	7
Förslag på ny socialtjänstlag	8
Ändringar i LSS	8
Från delar till helhet - En reform för samordnade, behovsanpassade och personcentrerade insatser till personer med samsjuklighet	9
Handlingsplan mot hemlöshet	11
Utvecklingsarbete avseende vårdkedjan för personer med beroendeproblematik	11
Reform skyddat boende	12
Brottsförebyggande arbete	12
Erfarenheter av uppföljning 2022	13
Delaktighet	13
Uppföljning av implementering av åtgärder avseende Barnkonventionen	14
Kvalitetsuppföljning av utredningar barn och unga	14
Brukarundersökning placerade barn och unga	14
Brukarundersökning vid bostäder med särskild service LSS	16
Utförarnas uppföljning av insatser	17
Uppföljning av barns delaktighet i utformning av LSS insatser	18
Nytt verksamhetskoncept för ökad barns delaktighet, Lunden	18
Personalens kompetens	20
Kompetensutmaning sektorn	20
Personalens kompetens - myndighetsutövning för Barn och Unga	21
Yrkesresan	22

Evikomp	23
Rekrytering av alternativa kompetenser inom myndighetsutövningen för Vuxna	24
Personalens kompetens - HVB barn och unga	24
Personalens kompetens och utbildningsnivå vid vissa särskilda boenden	25
European pact for integration, EPI	25
Effekter av insatser	26
Genomlysning Vuxna	27
Systematisk uppföljning Kvinnofrid	29
Socialtjänst i Skäggetorp	30
Ledning och styrning	31
Framtidens LSS	32
Prognosverktyg för socialtjänsten	32
Systematisk uppföljning av sociala barnavårdsutredningar	33
Verksamhetsberättelser	34
Verksamhets- och avtalsuppföljning	34
Avdelning Vuxna	34
Avdelning Barn och Unga	35
Tillsyn av IVO gällande begränsningsåtgärder	36
Samverkan med civilsamhället	36
Sammanfattning och övergripande slutsatser	37
Delaktighet	38
Personalens kompetens	39
Effekter av insatser	40
Ledning och styrning	41
Avslutningsvis	42

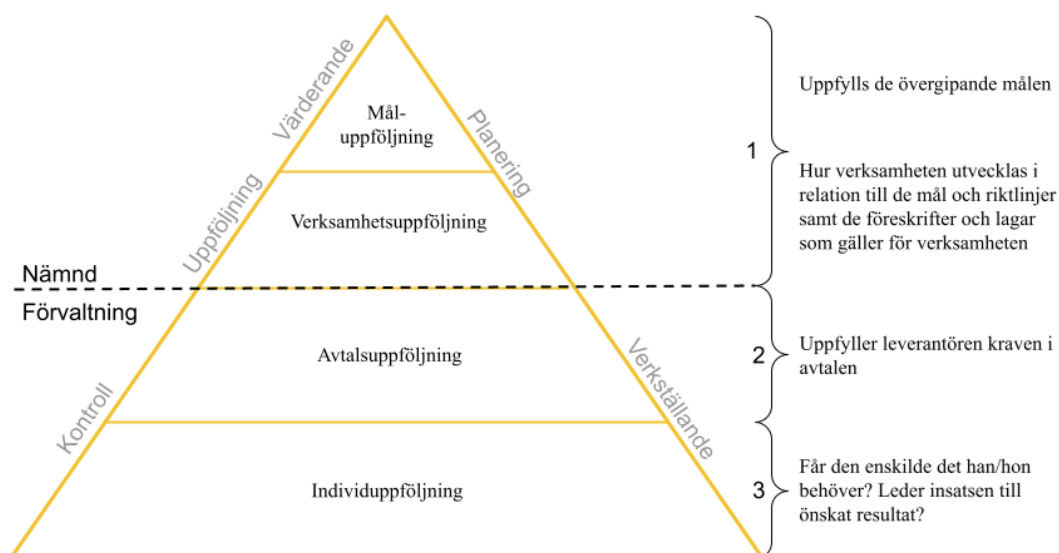
Inledning

Social- och omsorgsnämnden samt Äldrenämnden fastställde i kvalitetsuppföljningsplanen för 2022 fyra teman som fokus för årets uppföljningsarbete – personalkompetens, effekter av insatser, delaktighet samt ledning och styrning. Syftet med denna kvalitetsberättelse är att sammanställa och övergripande analysera 2022 års kvalitetsarbete utifrån dessa teman så att kunskapen kan användas som grund för fortsatta strategiska beslut.

Social- och omsorgsförvaltningen arbetar med uppföljning utifrån ett brett perspektiv i syfte att säkra kvaliteten ur ett brukarperspektiv. Detta görs genom individuppföljningar, genom att granska hur utförare genomför sina uppdrag, uppföljning av effekter av insatser och hur brukarna upplever de tjänster som tillhandahålls av Linköpings kommun. Resultatet av uppföljningarna ger förvaltningen underlag att utveckla ansvarsområdet, exempelvis vilka krav som ställs i våra avtal.

Arbetet med att säkra kvaliteten för brukarna genomförs av olika funktioner inom Social- och omsorgsförvaltningen. Att samla förvaltningens erfarenheter av detta möjliggör att övergripande trender inom förvaltningens ansvarsområden kan synliggöras och även sättas i relation till trender i omvärlden.

Social- och omsorgsförvaltningen arbetar utifrån nedanstående uppföljningsmodell:

Varje lager av uppföljningsmodellen bildar en sammantagen bild som ligger till grund för analys. På samma sätt kan resultat aggregeras av individuppföljning, respektive avtalsuppföljning för att kunna följa mönster i form av trender, strukturella problem etcetera.

De teman som följs kan, på olika sätt, plockas upp i var och ett av de tre nedersta lagren av uppföljningsmodellen.

Utifrån de olika formerna för uppföljning, ansvarar Social- och omsorgsförvaltningen för att

- analysera och dra slutsatser utifrån förvaltningens samlade bild av genomförda uppföljningar
- återföra kunskap och erfarenheter, såväl internt som externt, för att bidra till kvalitetsförbättringar
- beskriva kvaliteten i nämndernas verksamheter utifrån förvaltningens samlade bild.

Kvalitetsuppföljningsplan 2022

Som grund för 2022 års kvalitetsuppföljningsplan finns omvärldsanalys samt analys av förvaltningens erfarenheter från tidigare år. Analyserna från detta år, likt föregående år, har tillsammans med förvaltningens mål genererat de fokusområden vi följer; personalkompetens, effekter av insatser, delaktighet samt ledning och styrning.

Respektive avdelning i förvaltningen tar fram en planering för konkreta uppföljningsaktiviteter utifrån uppföljningsmodellen och de beslutade fokusområdena. Dessa sammanställningar är avdelningarnas arbetsdokument vilka justeras under året utifrån händelser i omvärlden och nödvändiga prioriteringar.

Omvärldstrender

SKR beskriver de trender de ser påverkar oss i ljuset av fem förändringskrafter - ökad globalisering, demografiska utmaningar med låga födelsetal och längre livslängd, klimatförändringar, teknikutveckling och förändrade värderingar. Några av de trender som identifieras utifrån detta är:

- Det sker en ökad polarisering i samhället - ekonomiskt, socialt och åsiktsmässigt. Med ökad polarisering kommer också minskad tillit mellan människor. Hög tillit har samband med välfärdsindikatorer som god hälsa, låg kriminalitet, hög grad av trygghet och uppskattad lycka.
- Samhällsutmaningarna blir allt mer komplexa där kunskap hos en enskild part inte är tillräckligt för att lösa problemen. För att nå framgång måste vi därför sätta av tid och resurser för att i samverkan dra nytta av fler berörda kompetenser, men det behövs också mod att investera i nya arbetssätt utan säkert utfall.
- Kommunikationslandskapet utvecklas alltmer. Tillgången till information bidrar både till ökad kunskap och ökade möjligheter för medborgare att hävda sina rättigheter och till krav på snabbare svar och lösningar.
- Förväntningar på välfärdstjänsterna ökar både i takt med att välfärden kan bidra med mer och att auktoritetstron minskar. Samtidigt som förväntningarna ökar bidrar den demografiska utvecklingen till svårigheter med att säkra kompetensförsörjningen.

Nära vård

För att hantera de utmaningar som finns i omvärlden ställer svensk välfärd om till Nära vård. Omställningen är ett systemskifte som innebär att fokus flyttas till att samskapa med

invånarna och att arbeta mer personcentrerat så att medborgarnas drivkraft tas tillvara i att hitta goda lösningar för såväl den egna situationen, men även utifrån ett samhällsperspektiv. Eftersom välfärdens utmaningar är komplexa ställer Nära vård krav på att arbeta i samverkan, över organisatoriska gränser. En central del i Nära vård är också att arbeta proaktivt och hälsofrämjande så att behovet av mer omfattande insatser minskar.

Omställningen till Nära vård har starka kopplingar till regional och kommunal hälso- och sjukvård som ska närma sig varandra och etablera ett sömlöst teamarbete. Men för att nå full kraft behöver perspektivet breddas för att skapa ett hälsofrämjande samhälle där vi hanterar frågor som hur våra städer är uppbyggda för att främja integration, hur barn får lika möjligheter till fritidsaktiviteter, hur vi stärker samarbetet med civilsamhället, hur socialtjänsten bättre kan nå personer i behov av stöd tidigt, etcetera.

Omställningen till Nära vård pågår på flera plan - såväl i det vardagliga arbetet som i projektform. De två största arbeten som utvecklats och planerats för under 2022 i Linköping är Socialtjänst i Skäggetorp och Områdesbaserad vård och omsorg i hemmet, vilka båda skapar goda förutsättningar för Nära vård.

Coronapandemin

Våren 2022 släppte de allmänna restriktionerna utifrån Coronapandemin. Trots det har det varit ett år där pandemin krävt stort fokus. Delar av Social- och omsorgsförvaltningens arbete har fått prioriteras om för att istället stötta verksamheterna att klara sitt kärnuppdrag. Under 2022 har Social- och omsorgsförvaltningen under perioder med ökad smitta arbetat i en samverkansgrupp kring covid-19. Utifrån samverkansgruppens arbete har förvaltningen kunnat ge stöd till verksamheterna och följa konsekvenserna av covid-19 i verksamheterna vilket skapat förutsättningar för att fatta adekvata beslut och vidta snabba åtgärder. Beredskapen för att hantera infektionsutbrott i verksamhet är god, oavsett vilken smitta, vilket är ett resultat av god följsamhet till befintliga rutiner och direktiv gällande basala hygienrutiner.

Förslag på ny socialtjänstlag

Betänkandet *Hållbar socialtjänst – En ny socialtjänstlag* (2020:47) presenterar förslag som kommer att innebära en stor omställning av socialtjänstens organisering och arbetssätt. Några av huvuddragen i betänkandet är:

- Att kommunerna ska få möjlighet att erbjuda insatser utan behovsprövning.
- En ny bestämmelse föreslås om att verksamheten ska bedrivas i överensstämmelse med vetenskap och beprövad erfarenhet. Utvecklingen går således mot en mer kunskapsbaserad socialtjänst där kraven på systematisk uppföljning av insatsernas kvalitet ökar.
- Ett förtydligt barnrättsperspektiv.

Ändringar i LSS

Föreslagna lagändringar som träder i kraft den 1 januari 2023 ska stärka rätten till personlig assistans för personer med psykisk funktionsnedsättning och öka rättssäkerheten för barn som är i behov av assistans. Förslagen beräknas leda till 1 800- 2 000 nya mottagare av assistansersättning och att fler ska få rätt till kommunal personlig assistans. Det är följande ändringar som införs:

- Det så kallade föräldraansvaret enligt föräldrabalken ska beaktas vid bedömningen av ett barns behov av personlig assistans genom att det görs ett schabloniserat föräldraavdrag som ska motsvara det ansvar som alla föräldrar har för sina barn. Det kan innebära att fler barn kommer att kunna beviljas personlig assistans och att barn som idag har personlig assistans kommer att kunna beviljas fler timmar.
- Genom lagändringen har två nya grundläggande behov tillkommit samtidigt som behovet ”annan hjälp som förutsätter ingående kunskap” tagits bort. De två nya grundläggande behoven är:
 - Stöd någon behöver på grund av en psykisk funktionsnedsättning för att förebygga att hen fysiskt skadar sig själv, någon annan eller egendom. Om det krävs kvalificerade aktiverings- och motiveringsinsatser för att hen själv ska klara av personlig hygien, måltider, av- och påklädning och kommunikation med andra ska de ses som en del av hjälpen med det grundläggande behovet.
 - Stöd som den enskilde behöver löpande under större delen av dygnet på grund av ett medicinskt tillstånd som innebär att det finns fara för den enskildes liv eller att det annars finns en överhängande och allvarlig risk för individens fysiska hälsa. Stödet ska vara assistansgrundande i sin helhet och det ska inte göras något avdrag för föräldraansvar. Regeringen bedömer att 200 personer kommer att kunna få rätt till assistans för det nya grundläggande behovet.
- Åldersgränsen för att söka LSS-insatser kommer att höjas i två steg, till 66 år 1 januari 2023 och 67 år 1 januari 2026. Åldersgränserna ändras då en riktålder för pension börjar användas. Riktåldern ersätter dagens 65-års norm och innebär att pensionsåldern ändras efter den ökande medellivslängden.
- Nytt jämfört med tidigare är att det grundläggande behovet ”annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om den funktionshindrade” ska tas bort från lagen¹.

¹ Bild 1. Sju grundläggande behov för rätt till personlig assistans från 1 januari 2023, Hejaolika.se, 2023

7 grundläggande behov för rätt till personlig assistans från 1 januari 2023	
1. Hjälpt med andning och sondmatning	5. Kommunera med andra
2. Personlig hygien	6. Förebyggande stöd som en person på grund av en psykisk funktionsnedsättning behöver för att förebygga att hen fysiskt skadar sig själv, någon annan eller egendom. (NYTT)
3. Klä av och på sig	7. Egenvård; stöd som behövs löpande under större delen av dygnet på grund av ett medicinskt tillstånd (NYTT)
4. Måltider	NYTT TILLÄGG: Kvalificerade aktiverings- och motiveringsinsatser som en person på grund av en psykisk funktionsnedsättning behöver för att hen själv ska klara att tillgodose något av de grundläggande behoven personlig hygien, måltider, av- och påklädning och kommunikation med andra, ska räknas in i de grundläggande behoven
TAS BORT: Annan hjälp som förutsätter ingående kunskap tas bort och ersätts av andra	

Bild 1. Sju grundläggande behov för rätt till personlig assistans från 1 januari 2023.

- Det införs en ny lag om egenvård (2022:1250) som reglerar stärkt rätt till personlig assistans vid behov av egenvård.

Från delar till helhet - En reform för samordnade, behovsanpassade och personcentrerade insatser till personer med samsjuklighet

Regeringen beslutade den 17 juni 2020 att uppdra åt en särskild utredare att föreslå hur samordnade insatser när det gäller vård, behandling och stöd kan säkerställas för barn, unga och vuxna personer med samsjuklighet i form av missbruk och beroende och annan psykiatrisk diagnos eller närliggande tillstånd. I november 2021 presenterade Samsjuklighetsutredningen (SOU 2021:93) i ett delbetänkande en genomgripande reform av samhällets insatser till personer med samsjuklighet. Förslaget ska bidra till att insatserna till målgruppen blir mer samordnade, behovsanpassade och personcentrerade och förutsätter ett förändrat huvudmannaskap för vård och stöd till alla personer med skadligt bruk eller beroende. Förändringarna föreslås träda i kraft 1 januari 2026 och arbetet med omställningen beräknas pågå under åren 2024-2029.

Utredningens förslag är att regionernas hälso- och sjukvård ska ansvara för all behandling av skadligt bruk och beroende, och att det ska framgå av hälso- och sjukvårdslagen. Syftet med förtydligandet av hälso- och sjukvårdens ansvar är främst att skapa förutsättningar för

att hålla ihop behandlingen av alla psykiatriska tillstånd inklusive skadligt bruk och beroende, oavsett om behandlingen sker med läkemedel, psykologiska, psykosociala eller andra behandlingsmetoder. Regionen ska även ansvara för vård utan samtycke vid skadligt bruk och beroende. I utredningen föreslås att medel förs över från kommuner till regionerna med anledning av det förändrade huvudmannskapet. Överföringarna kan ske genom skatteväxling eller justerade statsbidrag.

Utredningen föreslår även en samordnad vård och stödverksamhet som regionerna och kommunerna ska vara skyldiga att bedriva gemensamt. Den samordnade verksamheten ska innehålla uppsökande arbete, hälso- och sjukvårds- och socialtjänstinsatser samt samordning av insatser. Deltagarna ska tilldelas en vård- och stödsamordnare.

Socialtjänstens uppdrag när det gäller personer med skadligt bruk eller beroende ska enligt förslaget kvarstå och förtydligas för följande huvudsakliga områden:

- Kartläggning av levnadsförhållanden, uppsökande verksamhet, information om och förmedling till samhällets stöd och annat förebyggande arbete för att motverka skadligt bruk och beroende.
- Sociala stödinsatser för försörjning, boende, sysselsättning, trygghet och sociala sammanhang, med fokus på att stärka den enskildes resurser, funktionsförmåga och möjligheter till självständigt liv.
- Stöd till anhöriga.
- Insatser för att barn och unga ska växa upp under goda och trygga förhållanden.

Det kommer innebära att kommunen behöver ställa om verksamhet och möta upp behov hos individerna vid olika tidpunkter. De förslag som läggs fram i utredningen har bäring i de nationella riktlinjerna för vård och stöd vid missbruk och beroende. Några rekommendationer är Bostad först och FACT-team. FACT (Flexible Assertive Community Treatment) innebär att ett multiprofessionellt team erbjuder personer med svår psykisk sjukdom integrerade och allsidiga insatser i långsiktiga, uppsökande och flexibla former. Arbetet sker i samarbete med patientens professionella nätverk, närstående och andra resurser i närmiljön.

Handlingsplan mot hemlöshet

Den senaste nationella hemlöshetskartläggningen genomfördes av Socialstyrelsen 2017. Av den framgår att Linköpings kommun är en av tio kommuner med flest antal akut hemlösa. Social- och omsorgsförvaltningen genomförde en lokal mätning av hemlösheten år 2020. De två mätningarna går inte att jämföra med varandra då olika metoder för mätning använts. Det finns dock inget som pekar på att trenden avseende hemlöshetssituationen i kommunen vänt.

Socialstyrelsen har haft i uppdrag att dela ut statsbidrag till de tio kommunerna med syftet att förbättra situationen för akut hemlösa kvinnor och män. Linköpings kommun har använt en del av statsbidraget för att ta hjälp av en extern resurs i samband med framtagande av en handlingsplan mot hemlöshet. Den externa resursen har lett ett antal workshops med medarbetare från Social- och omsorgsförvaltningen, Miljö- och

samhällsbyggnadsförvaltningen samt en privat utförare. Särskild dialog fördes med medarbetare från Integrations- och arbetsmarknadsförvaltningen.

Den handlingsplan mot hemlöshet som social- och omsorgsnämnden fattade beslut om i november 2022² består av en vision och tre fokusområden vilka utgör åtaganden och aktiviteter som ska bidra till att minska hemlösheten i kommunen. Fokus ligger på målgrupperna; personer med skadligt bruk, missbruk eller beroende av alkohol och narkotika, kriminell livsstil och psykiatrisk problematik. Handlingsplanen ansluter till Linköpings kommuns *Riktlinjer för bostadsförsörjning*³ utifrån Social- och omsorgsnämndens ansvarsområde.

Social- och omsorgsförvaltningens arbete mot hemlöshet ska bedrivas utifrån handlingsplanens tre fokusområden, nämligen etablering och utveckling av evidensbaserade metoder och insatser, effektivisering av boendebeståndet samt fördjupning av samarbete med interna och externa aktörer. Det innebär bland annat etablering av arbetsmodellen Bostad först, vilket i sin tur kräver ett fördjupat samarbete med fastighetsägare.

Förvaltningens arbete mot hemlöshet utifrån handlingsplanen kommer också innebära fortsatt utveckling av nuvarande vårdkedjemodell för personer med beroendeproblematik, vilket beskrivs nedan. Även om vårdkedjemodellen till stor del fokuserar på vårdinnehåll är det också av avgörande betydelse att få till fungerande boendeförhållanden i de olika stegen av vårdkedjan.

Utvecklingsarbete avseende vårdkedjan för personer med beroendeproblematik

Delvis med koppling till samsjuklighetsutredningen och handlingsplanen mot hemlöshet startades under hösten 2022 ett utvecklingsarbete inom social- och omsorgsförvaltningen tillsammans med Integrations- och arbetsmarknadsförvaltningen avseende vårdkedjan för personer med beroendeproblematik. Utvecklingsarbetet kommer att fortsätta under 2023. Resultatet av arbetet hittills är en kartläggning av vilka insatser som individerna med beroendeproblematik idag kan erbjudas. Kartläggningen synliggör flera utmaningar, både på kort och lång sikt. I det korta perspektivet behöver några verksamheter ställas om. Syftet med omställningen är att skapa bättre förutsättningar för den grupp som är motiverade till stöd och hjälp. I det sammanhanget kommer Leanlink att erbjuda individanpassade insatser.

I ett längre perspektiv synliggörs ökade behov av platser, till exempel vid hemkomst från HVB, motivationsboende och utslusslägenheter. Även för gruppen äldre personer med beroendeproblematik finns på längre sikt stora behov av lokaler som är anpassade för personer med funktionsvariation och somatiska sjukdomar samt hälso- och sjukvårdsinsatser.

² Social- och omsorgsnämnden 2022-11-23, § 189

³ Kommunfullmäktige 2021-10-26, § 417

Reform skyddat boende

Genom utkastet till lagrådsremiss: Ett fönster av möjligheter - stärkta rättigheter för barn och vuxna i skyddat boende föreslås ändringar gällande skyddat boende. Förslagen innebär bland annat att skyddat boende ska regleras i socialtjänstlagen som en boendeinsats till den som behöver stöd och skydd till följd av hot, våld eller andra övergrepp. Förslagen syftar till att uppnå ett förbättrat skydd och stöd till de som behöver skyddat boende samt att stärka barnrättsperspektivet för barn som följer med en vårdnadshavare till ett skyddat boende.

Barn som följer med en vårdnadshavare till ett skyddat boende ska bedömas och beviljas insatsen individuellt och socialnämnden ska ansvara för att tillgodose barnets behov av stöd- och hjälpinsatser. När det finns samtycke från båda vårdnadshavarna ska barnet placeras med stöd av socialtjänstlagen. Saknas samtycke från den vårdnadshavare som barnet inte placeras tillsammans med, ska socialnämnden, efter ansökan hos förvaltningsrätten, kunna placera barnet i ett skyddat boende med stöd av en ny lag. En sådan placering ska även kunna göras omedelbart av socialnämnden och underställas förvaltningsrätten.

I utkastet lämnas förslag om att det ska krävas tillstånd från Inspektionen för vård och omsorg (IVO) för att få driva verksamhet i form av skyddat boende. Kommuner och regioner som driver sådan verksamhet ska anmäla detta till myndigheten.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2023.

Brottsförebyggande arbete

För att säkerställa att kommunerna arbetar med brottsförebyggande arbete på ett effektivt och kunskapsbaserat sätt föreslår regeringen att kommunernas ansvar för brottsförebyggande arbete regleras i lag. Enligt den nya lagen ska kommunerna ta fram en lägesbild över brottsligheten och utifrån denna ta ställning till behovet av åtgärder och besluta om en åtgärdsplan. Kommunerna ska också ta visst ansvar för samordningen av det lokala brottsförebyggande arbetet och inrätta en samordningsfunktion. Den nya lagen föreslås träda i kraft den 1 juli 2023

Regeringen tillför Brottsförebyggande rådet (Brå) 42 miljoner kronor från och med 2023 för att möjliggöra ett ändamålsenligt nationellt stöd för kommunerna i att implementera lagen på ett effektivt sätt. Även länsstyrelsernas stöd till kommunerna i det brottsförebyggande arbetet kommer att förstärkas. Regeringen tillför även riktade medel som kommunerna kan söka för vissa brottsförebyggande insatser.

Erfarenheter av uppföljning 2022

Under denna rubrik samlas erfarenheter av den uppföljning som genomförts inom Social- och omsorgsnämndens ansvarsområde under 2022. Sammanställningen bygger på de fyra

kvalitetsområden som beskrivits i inledningen - delaktighet, personalens kompetens, effekter av insatser, samt ledning och styrning.

Delaktighet

Det som kommer i första hand för brukaren gällande kvalitet i omsorgen är framförallt delaktigheten och möjligheten till autonomi⁴. En central del av den evidensbaserade praktiken består av just delaktighet. Delaktighet innefattar delvis att den enskilde ska ha inflytande över de insatser som ges men även att insatserna från början ska utformas så att de bidrar till en ökad delaktighet. Att brukaren ses som en central aktör i den egna omsorgen skapar möjligheter till individanpassade insatser⁵.

Under 2022 har Familjerätten följt upp de åtgärder som vidtagits för att öka barns delaktighet utifrån Barnkonventionen. Även i uppföljning av utredningar avseende barn och unga har delaktigheten granskats.

Genom brukarundersökningar för såväl placerade barn som boende enligt LSS har vi individernas egen bild av de insatser de får. I syfte att få en bättre bild av fler målgruppers upplevelser har det genomförts uppföljning av hur utförarna själva följer upp insatser riktade till familjer. En riktad uppföljning har genomförts under 2022 kring upplevd delaktighet hos barn med LSS-insatser vilken redovisas här och därtill lyfter vi fram ett exempel från verksamheten Lunden där delaktighet varit i fokus när Social- och omsorgsförvaltningen tillsammans med Leanlink utformat nya arbetssätt för målgruppen.

Uppföljning av implementering av åtgärder avseende Barnkonventionen

Familjerätten, avdelning Barn och unga, har under 2022 utvecklat sitt arbete med Barnkonventionen. Familjerätten har arbetat med Barnkonventionen i många år, sedan inkorporeringen av konventionen 1 januari 2020, men har under året fokuserat ytterligare på att delaktiggöra barn i sina processer. Målet har varit att alltid överväga att tillsammans med barnet gå igenom och förklara utredningen med förslag till beslut samt att tydligare i utredningen beskriva hur förslag till beslut är kommunicerat med barnet. I kontakten med vårdnadshavare har familjerätten informerat om att barnet också har möjlighet att komma på ett uppföljande samtal. Familjerätten har under december 2022 följt upp sina aktiviteter inom området och funnit att de arbetar enligt intentionerna och därmed nått sina mål.

⁴ Kajonius, P. J. & Kazemi, A. (2016). 'Structure and Process Quality as Predictors of Satisfaction with Elderly Care', Organisering för verksamhetskvalitet inom svensk äldreomsorg: Ett skifte i fokus från vad till hur Health & Social Care in the Community

⁵ Evidensbaserad praktik i socialtjänsten 2019. Den femte undersökningen om kommunala enhetschefers syn på evidensbaserad praktik. Stockholm: Socialstyrelsen.
<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2020-11-6979.pdf> (Hämtad 2021-03-15)

Implementering av handlingsplanen för arbetet med barnkonventionen⁶ på hela social- och omsorgsförvaltningen kommer att ske under 2023.

Kvalitetsuppföljning av utredningar barn och unga

Avdelningen för barn och unga följer sedan 2020 vartannat år upp kvalitet på utredningar i form av strukturerad aktstudie.⁷ Inom denna uppföljning är delaktighet ett av flera områden som följs upp. Det framkommer att barns delaktighet under den aktiva utredningsfasen är god, barnen kommer i hög grad till tals och hur kontakten med barnet sett ut är i huvudsak väl dokumenterat. Däremot saknas delaktighet för barnen vid inledning av utredningen och vid avslut. Anledningen till brister i delaktighet förefaller vara olika i dessa situationer, där barnets delaktighet i utredningsplaneringen inte verkar eftersträvas i någon högre utsträckning. Vid avslutsfasen noteras däremot att det finns en reell strävan att göra barnen delaktiga, men att praktiska förutsättningar bidrar till att planerade samtal inte genomfördes.

Brugarundersökning placerade barn och unga

Brugarundersökningen genomförs nationellt och samordnas av SKR. Den riktar sig till ungdomar mellan 13-20 år som är placerade på familjehem, HVB och stödboende. Syftet med undersökningen är att få kunskap om hur ungdomarna upplever sin placering utifrån några olika områden; trygghet, delaktighet, utbildning, fritid, hälsa, framtid, sociala relationer och trivsel. Undersökningsperioden för Social- och omsorgsförvaltningen i Linköping var fr.o.m. den 26 september t.o.m. den 31 oktober. Undersökningen genomfördes digitalt med hjälp av ett webbenkätverktyg.

År 2021 var första året som Social- och omsorgsförvaltningen deltog i brugarundersökningen. Det var ett lågt antal ungdomar som då fick möjligheten att besvara enkäten, i relation till det totala antalet placerade ungdomar i respektive placeringsform. En målsättning för undersökningen 2022 var att öka antalet utdelade enkäter, vilket också uppfylldes. Det har dock kommit in för få enkätsvar från ungdomar placerade i familjehem och stödboende för att det ska vara möjligt att presentera ett resultat som är representativt för målgrupperna som helhet. Då det dessutom är en del av ungdomarna som svarat "vet inte/vill inte svara/inte aktuellt" på vissa av frågorna i enkäten blir andelen ungdomar som tagit ställning till frågorna därmed ännu lägre.

Familjehem: Av totalt 41 ungdomar placerade i familjehem så var det 22 stycken som fick möjligheten att besvara enkäten. 5 stycken svar inkom (22 procent).

Stödboende: Av totalt 46 ungdomar placerade i stödboende så var det 38 ungdomar som fick möjligheten att besvara enkäten. 9 svar inkom (23,5 procent).

⁶ Det finns ett uppdrag inom Social- och omsorgsförvaltningen att ta fram en handlingsplan för att leva upp till FN:s barnkonvention som sedan 1 januari 2020 gäller som svensk lag.

⁷ Se även rubrik "löpande kvalitetsarbete inom myndighetsutövning".

HVB: Av totalt 62 ungdomar placerade i HVB så fick samtliga möjligheten att besvara enkäten. 38 svar inkom (61 procent).

Resultatet nedan omfattar HVB placeringar och är redovisat enbart utifrån de svar där ungdomarna har tagit ställning i frågorna. Svaren "vet inte/vill inte svara/inte aktuellt" är exkluderade. Det nationella resultatet i Kolada presenteras också på detta sätt.

Resultatet uppvisar en hög nöjdhet kring samtliga områden för de ungdomar i Linköping som är placerade i HVB. Alla besvarade frågorna, förutom frågan om ungdomarna vet vem de ska kontakta om något är dåligt på boendet, har ett resultat med 80 procent positiva svar eller mer. Majoriteten av ungdomarna som svarat i Linköping upplever sig trygga och att de trivs i sitt HVB. De anser att de får hjälp i kontakten med den sjukvård som de är i behov av. I likhet med det nationella resultatet anser ungdomarna att de får det stöd som de behöver i sitt HVB för att skolan/jobbet ska fungera och för att må bra, ha en bra fritid och en upprätthållen kontakt med familj och vänner. Ungdomarna får stöd i att planera för framtiden och känner att det finns någon vuxen att prata med när det behövs. En majoritet av ungdomarna anser att de får vara med och bestämma om saker som är viktigt för dem i boendet.

Det var 54 procent flickor som svarade på enkäten för HVB och 46 procent pojkar. På samtliga frågor är den upplevda nöjdheten större hos flickorna angående det stöd som de får på sitt HVB. På frågan om medbestämmande har 94 procent av flickorna i Linköping svarat att de ofta eller ibland får bestämma om saker som de anser viktiga i sitt HVB, jämfört med 71 procent för pojkarna. Övriga områden där könsskillnaderna är stora utifrån hur ungdomarna upplever stödet, är områdena fritid samt skola/jobb, där flickorna svarat med en nöjdhet av 95 respektive 94 procent, jämfört med pojkarnas 75 respektive 77 procent.

Resultatet av undersökningen visar att de som svarat överlag har en bra situation som placerade på HVB. Resultatet i Linköping ligger för samtliga områden på ungefär samma nivå som det nationella resultatet. Ett förbättringsområde att arbeta vidare med skulle dock kunna vara hur vi bättre kan nå fram med information till ungdomarna för att säkerställa att de vet vem de ska kontakta om något är dåligt på deras HVB.

Brukarundersökning vid bostäder med särskild service LSS

Social- och omsorgsförvaltningen deltog under 2022 i SKR:s brukarundersökning som riktar sig till vuxna personer boende vid bostäder med särskilda service inom LSS. Detta är andra gången en sådan genomförts inom området Norr av kommunen, den första genomfördes 2019.

Undersökningen bestod av elva frågor som besvarades i ett digitalt enkätverktyg via en surfplatta, där frågorna kan tolkas med bildstöd. Två neutrala frågeassistenter var behjälpliga vid besvarandet av enkäten.

Urvalet bestod av 20 gruppboendestäder och åtta serviceboendestäder, sammanlagt 297 brukare erbjöds att delta. Fyra gruppboendestäder med totalt 23 boende och en serviceboendestad med totalt 15 boende valde av olika skäl att inte delta i undersökningen.

För de verksamheter som valde att delta i undersökningen inkom totalt 147 svar, vilket innebär en svarsfrekvens på 58 procent. För undersökningen riktad till gruppbostad var svarsfrekvensen 67 procent medan den för servicebostad var 42 procent. Motsvarande siffror i 2019 års undersökning i samma område var 60 procent för gruppbostad och 72 procent för servicebostad. En bidragande orsak till den låga svarsfrekvensen vid servicebostäder bedöms vara låg förberedelsegrad av de boende inför undersökningen vid tre av åtta verksamheter.

En iakttagelse som kunnat göras utifrån den genomförda uppföljningen är att de boende som deltagit har kunnat besvara frågorna i undersökningen via surfplatta på ett betydligt mer självständigt sätt än när motsvarande uppföljning gjordes 2019. Det tyder dels på en ökad grad av digital mognad hos de boende och också på en trygghet och kännedom både om verktygen och om frågorna i undersökningen. En del av de boende har tidigare deltagit i motsvarande undersökning för särskilda bostäder 2019 samt i brukarundersökningen för daglig verksamhet 2021.

Kommunens resultat i undersökningen gällande gruppbostad ligger generellt i nivå med det nationella genomsnittet. Den största avvikelserna i positiv bemärkelse gäller frågan "Bryr sig personalen om dig? I Linköping var det 87 procent som svarade ja vilket kan jämföras med 82 procent på nationell nivå. Den största negativa avvikelserna från genomsnittet på nationell nivå gäller svaret "Ibland" på frågan "Är du rädd för något hemma?", vilket var 32 procent i Linköping och 26 procent på nationell nivå.

Vissa skillnader finns mellan svaren från kvinnor respektive män, bland annat vad gäller frågan "Pratar personalen hemma med dig så att du förstår vad de menar?". På denna fråga svarade 50 procent av kvinnorna att alla i personalen gör det, medan motsvarande siffra för män är 78,9 procent.

Även när det gäller resultatet för servicebostad ligger svaren i Linköpings kommun ungefär i nivå med det nationella genomsnittet, med den skillnaden att resultatet i Linköpings kommun generellt ligger något högre. Den största positiva avvikelserna från det nationella resultatet gäller frågan "Vet du vem du ska prata med om något är dåligt?", där 95 procent av de svarande i Linköping svarade ja medan motsvarande siffra nationellt var 83 procent. Den största skillnaden i negativ bemärkelse gäller svaret "Ibland" på frågan "Förstår personalen vad du säger?", vilket var 64 procent i Linköping jämfört med 70 procent på nationell nivå.

Även gällande servicebostad finns en del skillnader i svaren mellan kvinnor och män. En av de största skillnaderna påvisas för frågan "Är du rädd för något hemma?", där 44,4 procent av kvinnorna svarar "Ibland" medan motsvarande siffra för män är 34,1 procent.

Utförarnas uppföljning av insatser

De utförare som idag erbjuder barn, unga och deras föräldrar stöd och hjälp, kommunala som privata, har system och ett aktivt utvecklingsarbete för att följa upp barnen och föräldrarnas upplevelser av insatserna. Under 2022 har Social- och omsorgsförvaltningen följt upp vilka verktyg och metoder utförarna använder. Uppföljningen visar att det inte finns någon enhetlighet beträffande arbetssätt eller verktyg mellan utförare. Det finns skillnader i hur väl, och i vilken utsträckning respektive utförare har utvecklat verktyg och modeller för att

barns röster, erfarenheter och åsikter tas till vara. De olika utförarna har även olika metodik och verktyg kopplat till vad, när och hur uppföljning sker.

När det gäller material och verktyg är dessa anpassade efter barnens ålder och mognad. Från ca fyra års ålder inhämtas barnens synpunkter. Det är en integrerad del under hela kontakten med barnen och föräldrarna och påbörjas då insatsen startar. I detta första skede handlar det om att ge barnen en möjlighet till information, och verksamheten en kunskap, om barnen förstått varför de kommer till verksamheten. I detta arbete används allt från bilder med "känsloglobbar" och symboler till skalfrågor och öppna frågor. Liknande verktyg används därefter men med syftet att utvärdera kontakten och se om det är andra områden som är mer relevanta att jobba med.

Vid uppföljning och inför avslut kan liknande verktyg användas men här används även standardiserade frågeformulär särskilt för de äldre barnen och de vuxna. Under hela kontakten stämmer man av föräldrars och barns mående men också om man mellan behandlare och familj gör rätt saker. Exempel på ytterligare en modell för uppföljning är Feedback informed treatment (FIT), en kontinuerlig uppföljning av personens syn på behandling. Återkoppling, feedback, innebär att personen som får stöd och behandling, lämnar sina synpunkter genom att skatta relationen mellan sig och behandlaren liksom på resultatet av insatsen. Även här finns olika verktyg som är möjliga att anpassa efter ålder alt. funktion som exempelvis "känsloglobbar".

Det finns även utförare som har ett utvecklingsarbete med målet att införa ett digitalt stöd. Uppföljningar och avstämningar av förändringsarbetet utifrån ett klientperspektiv är en integrerad del i stöd och behandlingsarbete och vi hoppas att det är en självklarhet att dessa digitala verktyg även följer upp klientens upplevelser och synpunkter utifrån ett vidare perspektiv.

Då metod och verktyg skiljer sig åt saknas i dagsläget möjlighet att jämföra resultatet av utförarnas insatser.

Uppföljning av barns delaktighet i utformning av LSS insatser

En annan aktivitet som har ingått i kvalitetsuppföljningsplanen för år 2022 har varit att följa upp barns delaktighet i utformning av LSS insatser som utgår från FN:s barnkonvention, med fokus på artikel 12. Artikeln stärker barnets ställning som enskild individ med egna rättigheter. Barnet har rätt att uttrycka sin mening i alla frågor som rör det. Barnets åsikt ska tillmätas betydelse i förhållande till ålder och mognad. Barnet skall ha möjlighet att höras antingen direkt eller genom en företrädare. Uppföljningen består av två delar:

- Den första delen omfattar en uppföljning av samtliga genomförandeplaner ur ett delaktighetsperspektiv. Uppföljningen har genomförts av en utsedd personalgrupp, så kallade utbildningsvägledare, som arbetar med att stödja verksamheterna i att arbeta med IBIC- metoden (individens behov i centrum). Resultat av uppföljningen visar ett antal utvecklingsområden, exempelvis att det finns genomförandeplaner men att de inte är skrivna enligt IBIC- modellen eller att det finns avsaknad av tydliga

beskrivningar i rätt livsområde gällande delaktigheten. Utvecklingsområden kommer att diskuteras av ansvariga verksamhetschefer som arbetar vidare med att hitta lämpliga åtgärder i sina verksamheter.

- Den andra delen består av en minibrukarundersökning med fokus på delaktighet i utformningen av insatser. I denna del svarade barn/unga själva, eller med stöd, på frågor digitalt. Resultat av uppföljningen påvisar en god delaktighet och nöjdhet hos de barn och ungdomar som svarat på frågorna. Det är ca 20 procent av alla barn som har insatsen korttidsvistelse, korttidstillsyn och bostad med särskild service enligt LSS som har besvarat minibrukarundersökningen. Även i dessa resultat återfinns mindre utvecklingsområden som ansvariga verksamhetschefer avser arbeta vidare med.

Uppföljningarna har utformats och genomförts på ett nytt verksamhetsnära sätt i samverkan med verksamhetsutvecklare och personal hos den kommunala utföraren Leanlink. En separat rapport presenteras till berörda.

Nytt verksamhetskoncept för ökad barns delaktighet, Lunden

Under 2022 startades ett pilotprojekt inom LSS verksamhet för barn och unga som pågår under perioden 1 oktober 2022–1 oktober 2023. Piloten omfattar en dagkorttidsverksamhet som erbjuds under helger, vars koncept är nytt och baseras och formas helt efter barns och ungas behov. Föräldrar och barn formar verksamheten tillsammans med personalen genom nära dialog och uppföljningar efter varje vistelse. Verksamheten erbjuds barn och unga med LSS beslut som har komplexa behov, där de tidigare beviljade insatserna inte har fungerat i barnets och familjens vardag. Barn och unga som deltar i verksamheten har komplexa behov och diagnos NPF (neuropsykiatrisk funktionshinder) samt ADHD eller ett intellektuellt funktionshinder (IF) och ADHD. Verksamheten erbjuder avlastning som fungerar som en brygga mellan hemmet och övriga avlastningsinsatser (korttidshemmen, avlösarservice enligt LSS) för att avlastning ska kunna vara hållbar, hanterbar och meningsfull för barnen/ungdomar och deras familjer samt för verksamheten. Verksamheten erbjuder en trygg, meningsfull och social fritid, där aktiviteter/vistelsen skapas tillsammans med barnet och ungdomen. I nuläget är det nio barn mellan 8-13 år som deltar och formar verksamheten. Verksamheten bedrivs under helger i samma lokaler som fritidsverksamheten bedrivs dagtid under vardagar, vilket möjliggör att nyttja befintlig lokal effektivt.

Idén om verksamheten är ett resultat av samverkan mellan olika professioner inom socialtjänsten: utvecklingsledare från Social- och omsorgsförvaltningen, representanter från avlösarservice, biståndshandläggare och ansvarig chef för avlösarservice, som uppmärksammat bland annat att komplexiteten i ärenden och nuvarande utformning av insatserna i förhållande till befintliga resurser ofta leder till att verksamheten inte kan verkställa inkomna beslut inom rimlig tid och därmed inte lyckas tillgodose barnens och anhörigas behov.

En viktig framgångsfaktor i arbetet har varit ledningens, både Leanlinks och Social- och omsorgsförvaltningens samsyn, tillit och modet att testa ett nytt arbetssätt. Personalen har

också spelat en väsentlig roll i uppbyggnaden av verksamheten genom sitt engagemang, kompetens och modet att våga se barnet och barnets individuella behov.

Verksamheten har följts upp i dialog med barnen, unga och deras familjer och har hittills uppfattats som positiv. Även personalen uppfattar konceptet som lyckat utifrån ett verksamhetsperspektiv. Det uppmärksammas en rad fördelar för de enskilda barnen och deras familjer i form av till exempel: miljöombyte med meningsfull fritid, högre kontinuitet, mer stimulans och social interaktion utifrån barns individuella behov, tillgång till en känd miljö, träffa andra i samma situation och bryta isolering, minskad rymningsbenägenhet, bättre möjlighet till ADL-träning, social utveckling och samspel med andra barn med liknande behov, ökad självständighet och självkänsla samt hjälp med att träna olika färdigheter. Tidigare har familjer tackat nej till insatsen vid de tillfällen som de av olika skäl inte orkat ta emot personal i det egna hemmet. Det nya konceptet möjliggör en ökad flexibilitet samt att det inte blir lika sårbart för familjen vid personalens frånvaro vilket bland annat minskar risken för sena avbokningar. Familjerna uppskattar framför allt den återkommande insatsen som kan utföras när behovet är som störst det vill säga, under helger. Även verksamheten har lagt märke till positiva effekter på personalgruppen i form av: minskad personalomsättning som en konsekvens av avskaffande av ensamarbete och längre sammanhållna arbetspass, säkrare arbetsmiljö för personalen då lokalen är målgruppsanpassad samt arbeta behovsorienterad och frigöra personella resurser.

En fördjupad uppföljning av pilotverksamheten kommer att genomföras under år 2023.

Personalens kompetens

Kompetensen hos personal är av vikt för kvaliteten i omsorgen gällande äldre personer. Utbildning har även kopplats till en ökning av bättre arbetsvillkor⁸.

Brist på kompetens har istället setts som en möjlig anledning till utbrändhet och en känsla av otillräcklighet. Utöver kompetens visar även forskning att medarbetarens egen hälsa spelar roll för vilken kvalitet omsorgen som ges innefattar. Känsla av sammanhang står i nära relation till hälsa, forskning visar att en medarbetare med en större känsla av sammanhang också hade bättre hälsa till följd av minimerad stress. Medarbetarnas hälsa påverkar således i högsta grad kvaliteten inom omsorgen då det är av vikt för deras förmåga att utföra omsorgen⁹.

Kompetens och arbetsmiljö är två faktorer som är centrala för personalens förmåga att tillhandahålla omsorg, men givet de utmaningar som finns idag kring kompetensförsörjning är det inte en självklarhet.

⁸ From, I, Wilde-Larsson, B, Nordström, G & Johansson, I. (2015). 'Formal caregivers' perceptions of quality of care for older people: associating factors', BMC Research Notes, 8

Hasson, H. & Arnetz, E. J. (2010). 'A comparative study of nursing staff, care recipients and their relatives' perceptions of quality of older people care', International journal of older people nursing, 5(1)

⁹ From, I, Wilde-Larsson, B, Nordström, G & Johansson, I. (2015). 'Formal caregivers' perceptions of quality of care for older people: associating factors', BMC Research Notes, 8

Yrkesresan och Evikomp är två satsningar på att tillgängliggöra kompetensutveckling för olika målgrupper. För att möta efterfrågan på kompetens i myndighetsutövningen behöver nya arbetssätt utforskas och avdelningen vuxna har under 2022 utforskat möjligheten att rekrytera alternativa kompetenser.

Förvaltningen följer upp personalens kompetens på olika sätt vilket redovisas nedan, men med en mångfald av verksamheter att följa är det positivt att Inspektionen för vård och omsorg tagit fram ett digitalt verktyg där resultatet av deras uppföljningar av kompetens tillgängliggörs och underlättar förvaltningens arbete.

Under rubriken delaktighet lyfter vi även fram projektet European pact for integration. En utvecklad integration innebär en möjlighet att möta kompetensförsörjning utmaningen och projektet har tagit fram förslag på åtgärder för ökad integration.

Kompetensutmaning sektorn

Kompetensförsörjningsutmaningen inom hela vård-, stöd- och omsorgssektorn i Linköping är omfattande. Det gäller Social- och omsorgsförvaltningen såväl som Leanlink och privata utförare och inom samtliga uppdragsområden. Främsta anledningen till kompetensbrist är det nuvarande demografiska läget med låga födelsetal och längre livslängd. I takt med att allt fler lever längre ökar behovet av välfärdstjänster. När tillväxten av tillgänglig arbetskraft är låg och det sammanfaller med att befolkningen åldras, så uppstår ett gap mellan efterfrågan och faktisk tillgång på arbetskraft i hela samhället. Detta innebär svårigheter för välfärdssektorn att rekrytera personal med rätt kompetens. Konsekvensen av detta är att arbetet framåt bör utgå ifrån det generella riktmärket, att var tredje medarbetare inte kommer finnas och alla verksamheter inom välfärden kommer att behöva utveckla och organisera arbetet utifrån de premisserna.

Förutom volymökning av efterfrågan på välfärdstjänster så ökar även komplexiteten i både vårdbehov och vårdtyngd hos Linköpings medborgare. På gymnasie- och vuxenutbildningarna inom vård och omsorg- samt barn och fritidsinriktning utbildar sig allt färre, vilket minskar inflödet och möjligheten att rekrytera de som uppnått den lägsta nivån av grundkompetens som sektorn efterfrågar. Därtill ligger personalomsättningen på en generellt hög nivå och inom utförarsektorn är sjuktalen höga och pensionsåldern låg. Dessa faktorer ger ett ännu större behov av att rekrytera fler medarbetare till sektorn.

Svårigheten att rekrytera personal med rätt kompetens avser samtliga yrkesgrupper och till alla anställningsformer. Detta bidrar till att utförare inom stöd- vård och omsorg har allt svårare att säkerställa befintliga medarbetares grundkompetens såväl som språkliga färdigheter. Inom utförarsektorn är det vanligt att de som börjar arbeta har sitt första jobb, är unga, utbildade eller står långt ifrån arbetsmarknaden. Vilket innebär att de medarbetarna har behov av såväl omfattande introduktion som kompetensutvecklingsinsatser för att klara sitt uppdrag. För att kompensera för rådande kompetens- och personalbrist använder utförarnas verksamheter allt mer övertid och inbeordning av personal som strategi för att klara den dagliga bemanningen.

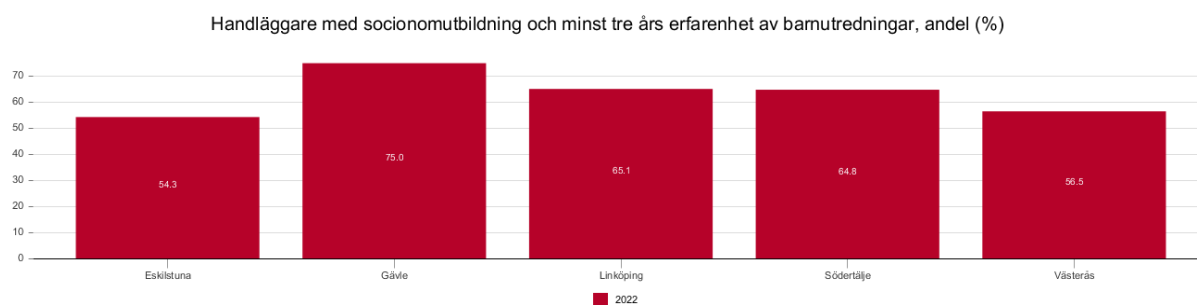
Behovet av att arbetsgivarna inom hela vård- stöd och omsorgssektorn kontinuerligt kompetensutvecklar sina medarbetare är stort för lång tid framöver och kommer ta mycket resurser i anspråk.

Personalens kompetens - myndighetsutövning för Barn och Unga

För att kunna möta och bedöma behov hos barn, unga och deras familjer gäller från och med 30 juni 2022 nya behörighetskrav för socialsekreterare och chefer som arbetar med målgruppen. En genomlysning av de berörda socialsekreterarnas utbildning har gjorts och en utbildningsplan har kopplats till denna.

Vid genomlysningen framkom att 18 personer som arbetade med att bedöma behov hos barn, unga och deras familjer hade behov av kompletterande utbildningsinsatser. Den rådande personalsituationen har påverkat möjligheten till vidareutbildning negativt men utbildningsinsatserna är trots detta genomförda.

Erfarenhet är en annan aspekt av personalens kompetens. Nationellt följs handläggarnas erfarenhet enbart för de med socionomutbildning. I jämförelse med andra jämnstora kommuner¹⁰ har Linköpings kommun en jämförbar andel med minst tre års erfarenhet.

Internt inom förvaltningen följs också handläggarnas erfarenhet av social myndighetsutövning för barn och unga. Här följs samtliga handläggare, även de som har så kallad jämförbar utbildning. För den 1 februari 2022 redovisas att 10 procent av handläggarna hade mindre än ett år i yrket, 14,5 procent hade 1- 2 år i yrket, 24,4 procent hade tre - fyra år i yrket och drygt hälften av de anställda hade mer än 5 år i social barnavård.

Nyanställda socialsekreterare inom IFO och LSS barn och unga går en yrkesintroduktion om åtta kursdagar för att ge dem fördjupad kunskap om utrednings- och uppföljningsarbete med barn och unga. Under 2022 har 25 nyanställda påbörjat yrkesintroduktionen. 2023 startar den första kursen i Yrkesresan barn och unga, vilken beskrivs nedan, och som ersätter nuvarande yrkesintroduktion. Yrkesresan riktar sig till målgrupperna nya, vana och erfarna socialsekreterare för barn och unga IFO.

¹⁰ Kolada, handläggare med socionomexamen och minst tre års erfarenhet

Yrkesresan

Yrkesresan är en nationell satsning och ett samarbete mellan Sveriges kommuner och regioner (SKR), Socialstyrelsen och Regionala samverkans- och stödstrukturer (RSS). Drygt 90 procent av landets kommuner har anslutit sig till satsningen och Linköpings kommun är en av dem. Yrkesresan innebär ett koncept för introduktion och kompetensutveckling som syftar till att ge kvalitet i varje möte mellan socialtjänstens medarbetare och invånare. Målet med Yrkesresan är att stärka kompetens och yrkesstolthet för både medarbetare och chefer inom socialtjänsten genom att erbjuda bästa tillgängliga kunskap på ett samlat och pedagogiskt sätt.

Den första yrkesresan startade hösten 2022 och avsåg myndighetsutövning för Barn och Unga. Nästa yrkesresa att starta vänder sig till medarbetare inom funktionshinderområdet utförarverksamheter. Planeringen är att den kommer att startas upp under hösten 2023. Längre fram planeras även en yrkesresa för myndighetsutövande medarbetare inom funktionshinderområdet.

Under 2022 har det pågått förstudier för ytterligare två yrkesresor gällande missbruk och beroende samt utförarverksamheter inom äldreomsorgen. Totalt ska fem yrkesresor produceras för olika verksamhetsområden inom socialtjänsten under avtalsperioden 2021-2028.

Evikomp

Östergötlands kommuner (samt Uppsala och Trosa kommuner från 2020) har med Linköpings kommun som huvudman, genom FoU-centrum, utvecklat en modell för kompetensutveckling inom vård och omsorg genom arbetsplatslärande. Arbetet har pågått under åren 2018-2022 i de EU-finansierade projekten Evikomp och Evikomp 2.0. Modellen är förankrad i forskning och bygger på samspel mellan ett antal komponenter som tillsammans bildar Evikompmodellen. Dessa komponenter är i korthet a) en digital interaktiv lärplattform b) ledarstöd där framförallt första linjens chefer utbildas i arbetsplatslärande och hur Evikompmodellens verktyg kan användas i praktisk verksamhet c) arbetsplatsstöd i form av kompetenssamordnare som knyts till arbetsplatser d) stöd och resurser för medskapande i det avseendet att kommuner och Region kan utveckla egna lokalt anpassade lärandespår e) lärarstöd från Vård- och omsorgsprogrammet till arbetsplatser i samband med arbetsplatsförlagda lärtillfällen f) nätverk för aktörer involverade i modellen såsom chefer, lärare/pedagoger, vård- och omsorgspersonal.

Målsättningen är att Evikomp på sikt bidrar till en bättre vård och omsorg för medborgarna i länets kommuner.

Kommunens och länets övriga kommuner har tidigare haft svårt att få till kompetensutveckling för medarbetare inom vård och omsorg. Dels på grund av att det är svårt att tillsätta vikarier när medarbetare ska delta vid utbildningar som inte sker på arbetsplatsen men det är också svårt att skapa motivation till förändringsarbete/förbättrade arbetssätt om inte hela gruppen deltar vid utbildningen. Evikomps modell underlättar att hålla

lärtillfällen på arbetsplatsen för hela arbetsgruppen vilket underlättar vid ett arbetsplatslärande. En ökad kompetens hos medarbetaren ökar möjligheterna att erbjuda en god och säker vård och omsorg.

I nuläget har Evikomp haft närmare 10000 användare och omfattar närmare 500 arbetsplatser i 15 kommuner. Utvärdering av Evikomp 2.0 pågår genom en studie av FoU-centrum och genom följeforskning från FoU-verksamheten i Region Sörmland. I Linköpings kommun finns det 4197 registrerade användare i Evikomp, i snitt är det 570 aktiva användare per månad under 2022 i Linköpings kommun. Under 2022 har drygt 2200 timmar nyttjas till att erbjuda personalen på arbetsplatser lärtillfällen, utöver denna tid har 8725 timmar använts i lärplattformen. Antalet timmar redovisas utifrån de verksamheter som varit delaktiga i projektet. Privata verksamheters tid är inte medräknad i detta resultat. Det har däremot varit öppet för privata utförare att nyttja lärplattformen.

Rekrytering av alternativa kompetenser inom myndighetsutövningen för Vuxna

Avdelning Vuxnas enheter för utredning och uppföljning anställde i juni 2022 fyra handläggare med fokus på uppföljning av boendestödsärenden. Bakgrunden till detta är att ett av målen i verksamhetsplanen för år 2022 var att: "I dialog med verksamheten ta fram förslag på differentiering av arbetsuppgifter för att möjliggöra för andra yrkesgrupper." Detta är kopplat till svårigheter med kompetensförsörjning nu och i framtiden samt att det inom avdelningen har varit en stor personalomsättning och svårt att tillsätta vakanta tjänster. Det finns också många aktuella insatser i vilka det inte genomförts någon uppföljning på flera år.

Tjänsterna har tillsatts med personal med annan kompetens än socionomutbildning eller annan likvärdig utbildning och har varit inriktade på uppföljning av insatsen boendestöd inom FH (funktionshinder) SoL. Tjänsterna är tillsatta på 11 månader och ska följas upp efter halva perioden i syfte att bland annat se utfallet samt i vilken utsträckning verksamheten har kommit i fas gällande uppföljningsarbetet. Utifrån detta genomfördes en uppföljning av rekryteringssatsningen under november-december 2022.

Uppföljningen visar att knappt 120 uppföljningar av boendestödsärenden har gjorts under perioden juni till början av december 2022. Under perioden har handläggarna sammanlagt avslutat ungefär 25 ärenden.

Utifrån tillgänglig statistik har det identifierats att det under perioden juni-november år 2022 dels fattats fler beslut om boendestöd, dels avslutats fler insatser om boendestöd, jämfört med motsvarande period år 2021. Vidare identifieras att antalet avslutade boendestödsärenden är fler för november 2022 än för juni 2022. Tid för verkställighet för individer att erhålla insatsen är kortare i november än i juni och antalet dagar för den person som väntat längst på verkställd insats har minskat.

De berörda handläggarnas upplevelse av den nyinrättade tjänsten är att det är positivt kunna fokusera på en insats då det bidrar till ökad kunskap om själva insatsen och att återkommande kontakter med utförare medfört en god dialog med dessa. Utmaningar som

lyfts är bland annat att det har funnits frågetecken och oklarheter kring handläggarnas uppdrag bland kollegor och att tjänstens inriktning på en specifik insats gör att kan det vara svårt att besvara frågor om andra insatser. Att handläggarna i dagsläget inte har delegation för att fatta beslut lyfts också som en svårighet då det upplevs kunna bidra till ineffektivitet.

Personalens kompetens - HVB barn och unga

Ett av årets uppdrag har varit att följa upp de HVB (Hem för vård eller boende) Linköpings kommun har avtal med och som vid granskning från IVO fått anmärkningar avseende personalens kompetens. Förvaltningens granskning bygger på de tillsyner som IVO gjort av de HVB hem där Linköping haft placeringar under 2020 och 2021. Under dessa år använde kommunen 31 HVB hem, Av dessa har ett HVB fått en anmärkning av IVO avseende området personal, vilken efter tillsynen åtgärdats av aktuell verksamhet. Sedan våren 2022 har IVO ett digitalt placeringsstöd vars syfte är att stödja kommuner vid placering av barn och unga. Här kan kommuner bland annat ta del av IVOs tillsyner de senaste tre åren. I tjänsten framgår om IVO upptäckt brister, vilka dessa är, samt om IVO dragit tillbaka tillstånd eller förbjudet drift av verksamhet.

Personalens kompetens och utbildningsnivå vid vissa särskilda boenden

Avdelning Vuxna har under 2022 genomfört en tematisk uppföljning av ersättning för extra personalinsatser. En del av den uppföljningen hade fokus på personalens kompetens och hur utföraren arbetat med kompetensutveckling och kompetenshöjande insatser.

Strukturerade intervjuer genomfördes med verksamhetschefer vid 19 olika bostäder med särskild service. Uppföljningen pekar på att det saknas tillräcklig grundläggande och specifik utbildnings- och kompetensnivå i flera av verksamheterna.

Det mest vanligt förekommande är att personalen är undersköterskor eller har gymnasial utbildning inom barn och fritid och är anställda som stödassistenter alternativt skötare/vårdare. Därtill har flera verksamheter en, ibland två, stödpedagoger.

Enligt Socialstyrelsens allmänna råd från 2014 rekommenderas gymnasial utbildning inom vård och omsorg eller barn och fritid för att arbeta på bostäder med särskild service. I 8 av 19 fall inom ramen för uppföljningen finns personal i personalgruppen som är utbildad, det vill säga saknar grundläggande utbildningsnivå enligt Socialstyrelsens allmänna råd. I 6 av dessa 8 fall saknas plan för validering eller utbildningsinsatser.

Vid 11 av de 19 verksamheterna i uppföljningen bedöms personalen inte ha erbjudits relevant kompetensutveckling i relation till behoven hos målgruppen på boendet. Framförallt hänvisar verksamhetscheferna till att det berott på coronapandemin eller att det inte funnits behov.

Den vanligaste kompetenshöjande insatser som skett eller är planerad är utbildning i lågaffektivt bemötande, tydliggörande pedagogik och Individens behov i centrum (IBIC). Verksamhetschefernas egna exempel på vilka kompetenshöjande insatser de är i behov av

är Alternativ och kompletterande kommunikation (AKK), pedagogiskt arbetssätt, missbruksvård, åldrande och demens, omvårdnad/medicin, socialpsykiatri, specialistundersköterska samt professionellt förhållningssätt.

5 av 19 verksamheter uppger att de har extern handledning.

European pact for integration, EPI

EPI-projektet var ett strategiskt projekt som varade i ca 2,5 år, från 2020- 2022. Det syftade till erfarenhetsutbyte mellan 13 parter, varav 7 städer, runt om i Europa och hur parterna arbetar på olika plan för att bli mer inkluderande. Initialt genomfördes en mätning av interkulturella städers index i alla de 7 städerna. Linköping fick ett mätvärde på 53 av 100. Resultatet analyserades och följdes upp i flerpartssamtal. Därefter kom förslag på åtgärder och prioritering av dessa, vilka kom att utgöra projektets handlingsplan/strategi för Linköping.

En av de åtgärder som stod i strategin var att skapa ett nätverk/forum för att underlätta samordning av insatser på integrationsområdet, en annan av åtgärderna var att höja kompetensen om frågorna genom att göra träningsprogram innehållande en film om inkludering. Under genomförandefasen hölls också en workshop med målgruppen nyanlända, genom ett utbyte mellan projekt, d v s med projektet "Korta etableringens" deltagare. Genom denna workshop skapades också rekommendationer till Linköping av målgruppen. Projektets rekommendationer överlämnades till arbetsmarknadsnämndens ordförande vid projektets slutkonferens.

Projektet har resulterat i följande:

- En film om inkludering med tillhörande utbildning som en e-utbildning för anställda i Linköpings kommun. Genom att kommunanställda får mer kunskap om vikten av att vara inkluderande och verktyg för hur de kan agera mer inkluderande, borde det generera förbättringar i arbetsmiljön, d v s både förbättringar internt genom bemötande av kollegor, men också kommuninvånare borde gynnas av en ökad medvetenhet och kunskap om inkludering och hur man är inkluderande.
- Ett nätverk för integration och inkludering som var aktivt i ca 1,5 år 1 gång/ månad med representanter från både ideella, privata och offentliga aktörer. Nätverket ledde till en ökad samverkan mellan aktörer och inom kommunen. I samband med projektets upphörande så avslutades nätverket, då områdesteamen förväntades ta över arbetet med civilsamhället i stadsdelarna. De var tacksamma att ta emot den kartläggning som hade gjorts avseende verksamma aktörer och de kontaktuppgifter som fanns. För de aktörer som redan hade hittat varandra tack vare nätverket var kontakten upprättad, vilket lett till en förenklad samverkan.
- Idén om att involvera fler i frivilligarbete. Detta genom en föreslagen volontärtimme för kommunanställda. Denna idé kom fram som ett komplement utifrån behovet av fler svensktalande till språkcaféer, läsläsning och walk-n-talks m.m. Frågan blev ett uppdrag från arbetsmarknadsnämnden till sakkunniga på IAF som fick i uppdrag att utreda möjligheterna.

- Att projektet verkat för att Linköping ska gå med i nätverket interkulturella städer. Kommundirektören har förmedlat att detta ska ske, men hittills har kommunen inte beslutat var frågan om medlemskap ska ligga rent organisatoriskt.

Effekter av insatser

Socialtjänstens ansvarsområde är dynamiskt och insatserna behöver vara utformade för att kunna möta skiftande behov. Att möta brukarens skiftande behov innebär i betydande avseenden förmågan att kunna arbeta evidensbaserat.

I en undersökning från Socialstyrelsen¹¹ som besvarats av slumpvis utvalda enhetschefer inom svensk socialtjänst syns att enhetschefer ofta har lite kunskap om vilka insatser som är evidensbaserade och att en relativt liten procent (20 procent) använder sig av dessa. De områden där evidensbaserade insatser förekom i minst grad var funktionshinder, våld i nära relationer, äldre samt försörjningsstöd där det saknas helt. Motiverande intervjuer (MI) är den evidensbaserade insatsen som var främst förekommande och då inom missbruk/beroende området. Evidensbaserade insatser definieras enligt Socialstyrelsen som insatser som "flera vetenskapliga studier av god kvalitet och som har en tydligt avgränsad målgrupp, en kontrollgrupp samt ett tydligt beskrivet innehåll"¹².

Social- och omsorgsförvaltningen strävar efter att kontinuerligt utöka sin evidensbaserade grund, men också att arbeta systematiskt för att skapa ny kunskap inom de områden där evidens saknas. I detta avsnitt visar vi tre exempel på hur förvaltningen arbetar systematiskt med uppföljning, lärande och utveckling - genomlysning vuxna, systematisk uppföljning kvinnofrid och Socialtjänst i Skäggetorp.

Genomlysning Vuxna

Under våren och början av hösten 2022 genomfördes en genomlysning av social- och omsorgsförvaltningens insatser för vuxna personer med psykisk och fysisk funktionsnedsättning, beroendeproblematik och våldsutsatthet utifrån SoL och LSS.

Genomlysningen innefattar följande områden:

- lagstiftningens intentioner med insatsen
- beskrivning av kommunens intention med icke lagstyrda insatser

¹¹ Socialstyrelsen (2020). Evidensbaserad praktik i socialtjänsten 2019. Den femte undersökningen om kommunala enhetschefer syn på evidensbaserad praktik. Stockholm: Socialstyrelsen. <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2020-11-6979.pdf> (Hämtad 2021-03-15)

¹² Socialstyrelsen (2020). Evidensbaserad praktik i socialtjänsten 2019. Den femte undersökningen om kommunala enhetschefer syn på evidensbaserad praktik. Stockholm: Socialstyrelsen. <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2020-11-6979.pdf> (Hämtad 2021-03-15)

- målgruppsbeskrivning utifrån Linköpings kontext
- volymer och omfattning, vissa jämförelser med likvärdiga kommuner till exempel R9-nätverket samt övrig nationell statistik
- effektutvärdering.

Genomlysningen och de reflektioner som gjorts kopplat till den inom avdelning Vuxna blir ett underlag för fortsatt utvecklingsarbete inom avdelningen.

Vad gäller volym av antal ärenden redovisas i genomlysningen att det under åren 2017-2021 var totalt ungefär 2 000 unika personer som hade pågående ärenden inom FH SoL någon gång under året varav en omsättning på cirka 100 personer per år. Det betyder att omsättningen av personer med ärenden inom LSS och FH SoL är relativt låg och att de flesta har ärenden som sträcker sig över mer än ett år.

Vad gäller motsvarande siffror inom IFO och Boende är även de relativt stabila mellan åren och ligger på ungefär 700 unika personer som hade pågående ärenden någon gång under året under de berörda åren, varav omsättningen är på cirka 200 personer. Det innebär att omsättningen av personer med ärenden inom IFO och Boende är relativt hög.

Vad gäller den redovisning av kostnader och volymer som lyfts i genomlysningen finns behov av att titta vidare på vad som ryms i siffrorna. Det konstateras i genomlysningen att det finns svårigheter att göra jämförelser av kostnader och andra nyckeltal med andra kommuner såsom R9-nätverket då bland annat organisatoriska skillnader kan påverka uppgifterna. Vad gäller kostnaderna för missbruk ligger Linköpings kommun högre i R9-redovisningen än vad som egentligen är fallet då det funnits vissa fel i kodningen av kostnader. Arbete för att korrigera dessa felaktigheter har utförts under hösten 2022.

Vidare lyfts i genomlysningen att Linköping tycks ha högre andel SoL-beslut istället för LSS-beslut än en del andra kommuner. I Linköping finns särskilda boenden inom SoL i större utsträckning än i exempelvis Norrköping. Linköpings kommun har 455 platser i bostäder med särskild service enligt LSS och 212 platser i bostäder särskild service enligt SoL för vuxna. Därutöver tillkommer i nuläget 12 korttidsplatser och 44 externa placeringar. Norrköping har 580 bostäder med särskild service enligt LSS och 74 bostäder med särskild service enligt SoL.

I genomlysningen lyfts vidare att principen för subventionering av hyran för personer som bor i bostad med särskild service enligt LSS finns kvar i Linköping, medan det är borttaget i en del andra kommuner.

Det konstateras också att det idag finns inlåsnings effekter vid särskilda boenden inom socialpsykiatri och LSS samt IFO-boenden och att det bland annat mot bakgrund av detta finns behov av en förvaltningsövergripande översyn av kvarboendepincipen.

Avdelningen ser det som önskvärt att göra en fortsatt utredning utifrån genomlysningens effektutvärdering vad gäller framförallt HVB-placeringar och boendestöd, bland annat genom att titta på avslutsorsaker och aktgranskning.

Genomlysningen och efterföljande diskussioner pekar också på behov av fortsatt utredningsarbete vad gäller kostnader för heldygnsvård samt vad gäller målgruppen för insatsen boendestöd och eventuellt behov av att kunna erbjuda kompletterande insatser för målgruppen.

Systematisk uppföljning Kvinnofrid

Linköpings kommun deltar sedan 2019 i SKR:s projekt SU-Kvinnofrid. Syftet med projektet är att ge kommuner stöd i att systematiskt följa upp socialtjänstens stöd till våldsutsatta vuxna för att öka kunskapen om insatsernas kvalitet och resultat och ge ett adekvat statistikunderlag och även bidra till kunskapsutvecklingen nationellt. Verksamheten Våld i nära relationer vid Mottagningen, avdelning Vuxna, registrerar uppgifterna i projektet. Uppgifterna består av information om ärendet som registreras av handläggaren i respektive ärende samt information från brukarenkäter som den berörda ombeds fylla i vid insatsens avslut. Brukarenkäten handlar bland annat om insatsens betydelse för en förbättrad situation och den enskildes delaktighet i val av stöd och insatser.

Antalet ärenden om våld i nära relation var högre under 2021 och 2020 än föregående år med 177 respektive 167 ärenden från att ha varit 124 stycken under 2019. Verksamheten för Våld i nära relationer bedömer att coronapandemin och den isolering som följt av den kan vara en orsak till ökningen. Under 2022 har antalet ärenden minskat något igen till 137 stycken. Ärendena har berört 121 unika personer.

Av de ärenden som registrerades under perioden 1 januari till och med den 15 november 2022 var 93 procent kvinnor och sju procent män, vilket ligger i linje med förra året. Precis som förra året är en majoritet av dessa, 54 procent, i åldern 26-40 år. Skillnaderna mot övriga åldersgrupper har dock minskat jämfört med föregående år och den största ökningen har skett inom åldersgruppen 19-25 år som har ökat från åtta procent till 15 procent. I 66 procent av fallen har det funnits barn under 18 år i hushållet. Totalt har det funnits 173 barn i de ärenden som varit aktuella under perioden.

I 74 procent av fallen har den enskilde inte varit aktuell inom verksamheten för våld i nära relation tidigare. I knappt hälften av fallen, 48 procent, var det klienten själv som tog kontakt med verksamheten för Våld i nära relationer. I tio procent av fallen kom ärendet in via kontakt med socialsekreterare på IFO Barn och unga medan elva procent inkom genom kontakt med socialsekreterare på övrig enhet inom kommunen, såsom sociala juren, familjerätten och Våld i nära relationer vid Leanlink Råd & Stöd.

Majoriteten av klienterna var utsatta för våld av en nuvarande partner (41 procent) eller tidigare partner (38 procent). I knappt 20 procent handlar det om våld från föräldrar eller andra släktingar. Knappt en fjärdedel av klienterna har varit utsatt för hedersrelaterat våld och förtryck. Detta är högre än motsvarande andel i den nationella sammanställningen där 12 procent utsatts för hedersrelaterat våld och förtryck. Verksamheten för Våld i nära relation tror att det kan vara kopplat till att andelen utlandsfödda bland klienterna i SUK är högre i Linköping än nationellt. Hälften av klienterna i Linköping var födda utanför Europa medan 37

procent var födda i Sverige. I den nationella sammanställningen av SUK var 31 procent födda utanför Europa medan 52 procent var födda i Sverige.

Knappt 60 procent av ärendena inom Våld i nära relation avslutades då målet med insatsen var uppfyllt. I knappt 20 procent av ärendena har klienten tackat nej till ytterligare stöd.

Under år 2022 var det totalt 31 brukarenkäter som hade besvarats. 83 procent av klienterna uppgav i enkäten att deras situation hade förbättrats mycket sedan de fick kontakt med verksamheten för Våld i nära relationer. Tio procent uppgav att deras situation hade förbättrats lite medan sju procent uppgav att deras situation hade försämrats mycket sedan de fick kontakt med verksamheten.

87 procent av klienterna uppgav att insatserna via verksamheten för Våld i nära relationer haft stor eller avgörande betydelse för att förbättra deras situation.

Socialtjänst i Skäggetorp

Socialtjänst Skäggetorp är ett områdesarbete där Leanlink och myndighetsdelen av social- och omsorgsförvaltningen samverkar tillsammans. Samverkan sker också med exempelvis skola, kultur- och fritid, vårdcentraler med mera. Uppdraget är även att utveckla en mer tillgänglig socialtjänst.

Socialtjänst Skäggetorp startade upp med personal den 15 augusti 2022. Innan dess hade ett förarbete skett, såsom tillsättning av chefer, verksamhetsbeskrivning, förberedelse för samverkan med aktörer på andra förvaltningar, interna gränsdragningar, rekrytering av personal samt arbete med lokal i Skäggetorp. Personalen har en bredd i kompetens och erfarenhet och sedan start har socialsekreterare från myndighet och Råd och stöd arbetat integrerat med varandra. De har gemensamma personalmöten och de jobbar gemensamt med uppsökande och förebyggande arbete och med förhandsbedömningar.

Under hösten har ett gemensamt arbete med de fyra kommunala skolorna skett. Det har varit gemensam workshop, kontaktpersoner gentemot varje skola har utsetts och ett samarbete har skapats. Socialsekreterarna träffar regelbundet personal på skolorna, är med på vissa elevhälsoteam, information till personal har getts och framöver kommer det även vara information på föräldramöten. Gemensamma möten med enskilda elever och deras föräldrar pågår. Ett liknande arbete gentemot de kommunala förskolorna har påbörjats. Genom medverkan i gemensam workshop, medverkan på studiedag med personal samt samarbete kring enskilda barn. Kontaktpersoner från socialtjänsten har utsetts även här och en arbetsgrupp som ska arbeta vidare kring struktur för samverkan har bildats. Även ett visst samarbete med rektorerna på de högstadieskolor som har många elever från Skäggetorp har påbörjats.

Kontakter har knutits med många andra aktörer i Skäggetorp, såsom polisen, familjecentralen, områdesteam, Agora, Ung Puls, hyresbolag, kyrkan m fl. Socialsekreterarna har i sitt uppsökande arbete regelbundet varit på plats kvällstid och träffat både personal och ungdomar på Ung Puls.

FoU¹³ arbetar med framtagande av en områdesanalys. De gör även en omvärldsbevakning samt kommer vara med och utvärdera verksamheten. I samarbete med FOU och utvecklingsledarna för Nära vård pågår ett innovationslabb som syftar till att ta reda på mer om invånarnas behov.

Det uppsökande arbetet och det gemensamma arbetet där Råd och stöd är med på möten kring oro/förhandsbedömningar har resulterat i att många familjer tackat ja till insats antingen under utredningstid eller på service. Man kan anta att det är lättare att tacka ja till en insats när man får informationen direkt från Råd och stöd samt att ledtiderna är korta och stödet har kunnat erbjudas snabbt. I december 2022 har ca 45 familjer i Skäggetorp frivilligt stöd på service. Ytterligare ca 7 familjer har stöd via bistånd eller under utredningstid.

Ledning och styrning

Forskning visar att ledning och styrning är starkt sammankopplat med personalens nöjdhet och motivation som i sin tur påverkar kvaliteten på omsorgen. Den typ av ledarskap som handlar om att vara en förebild och att leda genom visioner, mål och värderingar främjar ett gott organisatoriskt klimat samt nöjdhet bland medarbetare, speciellt inom vårdsektorn¹⁴.

Ledning och styrning är centralt för hur det systematiska kvalitetsarbetet omsätts i vardagen. Ledarskapet måste prioritera kvalitetsarbetet, samt sätta mål och visioner utifrån kvalitetsarbetet i sin roll som vägvisare och förebild för organisationen.

För att kunna ta en vägvisande roll behöver ledningen kunskap. Därför har Social- och omsorgsförvaltningen initierat ett utvecklingsuppdrag kring framtidens LSS, samt testar att utveckla prognosverktyg inom två områden. Vi får även underlag genom systematisk uppföljning av exempelvis sociala barnavårdsutredningar, informationsinhämtning genom utförarnas verksamhetsberättelser, verksamhets- och avtalsuppföljning samt uppföljningar från IVO. Arbeta med idéburet offentligt partnerskap ger oss möjlighet att utforska nya arbetssätt för att möta de utmaningar vi står i och inför.

¹³ Forskning och utvecklingscentrum för vård, omsorg och socialt arbete är ett samarbete mellan kommunerna Boxholm, Kinda, Linköping, Motala, Mjölby, Vadstena, Ydre, Åtvidaberg och Ödeshög samt Linköpings universitet.

¹⁴ Nielsen, K, Yarker, J, Brenner, S-O, Randall, R & Borg, V. (2008). 'The importance of transformational leadership style for the well-being of employees working with older people', *Journal of Advanced Nursing (Wiley-Blackwell)*, 63(5).

Westerberg, K. and Tafvelin, S. (2014). 'The importance of leadership style and psychosocial work environment to staff-assessed quality of care: implications for home help services', *Health & Social Care in the Community*, 22(5).

Tafvelin, S., Hyvönen, U. & Westerberg, K. (2014). 'Transformational Leadership in the Social Work Context: The Importance of Leader Continuity and Co-Worker Support', *British Journal of Social Work*, 44(4), ss. 886–904. [https://search-ebscohost-com.e.bibl.liu.se/login.aspx?direct=true&AuthType=ip,uid&db=cin20&AN=103966485&lang=sv&site=ds-live&scope=site](https://search.ebscohost.com.e.bibl.liu.se/login.aspx?direct=true&AuthType=ip,uid&db=cin20&AN=103966485&lang=sv&site=ds-live&scope=site) (Hämtad: 31 Maj 2021).

Framtidens LSS

Under 2022 inleddes ett utvecklingsuppdrag med fokus på Framtidens LSS och en rapport sammanställdes inom ramen för detta. Arbetsgruppen bestod av representanter från Social- och omsorgsförvaltningen och Leanlink. Syftet med uppdraget var att formulera en långsiktig vision för LSS-området gällande vuxna samt att identifiera utvecklingsområden och aktiviteter kopplat till det.

I rapporten konstateras att LSS-området har förändrats över tid och av många aktörer beskrivs som mer komplext nu än tidigare. Det innebär att det ställs andra krav än tidigare på de LSS-insatser som kommunen är skyldiga att tillhandahålla. Rapporten beskriver också hur LSS-området och dess målgrupp i Linköpings kommun har ändrats över tid, bland annat avseende skolform, tidigare erfarenheter av LSS-lagstiftningen, önskemål och behov hos enskilda och deras anhöriga och/eller gode män samt längre handläggningstider. Mot bakgrund av detta behöver kommunen följa med i utvecklingen.

Genom utvecklingsuppdraget har arbetsgruppen identifierat tio utvecklingsområden som i rapporten lyfts fram som särskilt viktiga att arbeta vidare med i kommunen inom LSS-området. Dessa är följande:

- Ökad delaktighet
- Rätt insats utifrån behov
- En meningsfull och utvecklande insats genom hela livet
- Resurseffektivitet
- Rättssäkerhet
- Hälsa och hälsofrämjande aktiviteter
- Trygghet
- Tillgänglighet fysisk och digital
- Jämställdhet
- Barnperspektiv

Arbetet med utvecklingsområdena inleds under 2023.

Prognosverktyg för socialtjänsten

Under 2022 har Social- och omsorgsförvaltningen utvecklat grunden till två prognosverktyg. Ett för behovet av familjestödande insatser för barn och unga och ett för behovet av placering utanför hemmet för barn och unga.

I Linköpings kommun bedrivs familjestödande insatser både i kommunal och privat regi (Eleonoragruppen och Stadsmissionen). Stödet kan ges både på service och efter biståndsbeslut. Utöver avtalet för familjestöd innehar Eleonoragruppen även ett avtal avseende anhörigstöd för barn.

I syfte att kunna planera och styra så att insatser så väl som möjligt överensstämmer med det behov som finns hos kommunens barn och familjer, har ett gemensamt arbete skett mellan Social- och omsorgsförvaltningen och utförarna av familjestöd under 2022.

Målet är att skapa både kort- och långsiktiga prognoser för hur många barn och familjer som är i behov av stöd, samt vilken typ av stöd. Syftet är att underlätta planeringsarbete, effektivisera processer och möjliggöra så korta väntetider som möjligt, men även att kunna styra och förändra formen av stöd utifrån förändrade behov hos målgruppen och i samhället.

I det gemensamma utvecklingsarbetet har en modell tagits fram där utförarna månatligen rapporterar in- och utkommande serviceärenden, samt kategoriserar avslutade ärenden utifrån bakomliggande orsak till behov av stöd. Social- och omsorgsförvaltningen gör motsvarande datainsamling för biståndsärenden. Den insamlade datan är en del av underlaget som kompletteras med ett analysmöte mellan utförarna och Social- och omsorgsförvaltningen där datan diskuteras utifrån olika perspektiv.

När upplevelsen är att modellen fungerar fullt ut finns möjlighet att skala upp prognosarbetet och inkludera fler verksamheter. På sikt finns även förhoppning om att kunna använda ett av kommunens digitala verktyg för att enkelt kunna visualisera trender och identifiera vad som behöver utvecklas.

På liknande sätt som ovan har ett verktyg tagits fram för att kunna planera och styra så att insatser så väl som möjligt överensstämmer med behovet av att placera barn och unga utanför hemmet. En viktig komponent i prognosarbete är att skapa en tydlig bild av nuläge och tidigare insatser. För att möjliggöra en sådan bild av historik och nuläge så har digital presentation tagits fram i samverkan med ekonom och enhetschefer från avdelningen för barn och unga. På detta sätt ska verksamheten kunna följa utveckling av antal placerade, antal dygn, kostnader samt vårdtider för olika placeringsformer.

Systematisk uppföljning av sociala barnavårdsutredningar

Arbetet med sociala barnavårdsutredningar följs upp vartannat år med stöd av en frågemall. Denna systematiska uppföljning visar att åtgärder som vidtogs efter det senaste uppföljningstillfället har haft positiv effekt, även om det fortsatt finns utvecklingsområden.

Vid 2022 års uppföljning noteras ökad följsamhet till BBIC vägledningen. Det noterades samtidigt visst behov av förtydligande i vägledningen vilken justerats som en del av det kontinuerliga förbättringsarbetet.

Andra områden som förbättrats sedan föregående uppföljning är att mängden text i utredningar är bättre anpassad, samt att dokumentationen om bedömning av risk och skyddsfaktorer för barn utvecklats. Områden med utvecklingsbehov är barns delaktighet (beskrivs även under avsnittet Delaktighet), och skyndsamt i handläggning. För båda dessa områden gäller att det främst är vid inledning och vid avslut av utredningen som utvecklingspotential finns, utredningen i sig bedrivs överlag skyndsamt och med delaktighet för barnet.

Verksamhetsberättelser

Utförare som är verksamma inom social- och omsorgsnämndens ansvarsområde lämnar årligen in verksamhetsberättelser för sina enheter. Verksamhetsberättelserna används som

en del i förvaltningens kvalitets- och utvecklingsarbete. Under hösten 2022 har det påbörjats ett utvecklingsarbete gällande digitalisering av verksamhetsberättelserna samt översyn av mallarna. Arbetet syftar bland annat till att innehållet i verksamhetsberättelserna ska bli mer lättillgängligt och i ännu högre grad kunna användas för uppföljning och verksamhetsutveckling.

Verksamhets- och avtalsuppföljning

Avdelning Vuxna

Inom avdelning Vuxna har det under 2022 utförts en tematisk uppföljning (verksamhetsuppföljning) kopplat till ersättning för extra personalinsatser vid 19 boenden.

Bakgrunden till uppföljningen är att det under 2021 skett en stor kostnadsökning av ersättning för extra personalinsatser vid boenden inom socialpsykiatri och LSS. Uppföljningen gällde personalens kompetens vid de bostäder med särskild service enligt LSS och SoL som under 2021 ansökt om och beviljats ersättning för extra personalinsatser för särskilt vårdkrävande individ. Resultatet från uppföljningen beskrivs i kvalitetsberättelsens avsnitt om Personalens kompetens. Uppföljningen utgör en av delarna i den övergripande utredning som gjorts med syftet att identifiera strategier som kan minska behovet av extra personalinsatser.

Under året har det utförts 12 nystartsuppföljningar av avtal och verksamhetsuppdrag inom avdelningen. Nystartsuppföljningar sker cirka sex månader efter avtalsstart och syftar till att säkerställa att verksamheten kommit igång i enlighet med avtalet. De flesta av nystartsuppföljningarna visar på väl fungerande verksamheter där verksamhetsövergången från tidigare utförare fungerat bra. Två nystartsuppföljningar gällande verksamheter som övergått från privata utförare till Leanlink visar på tidigare brister i dokumentationen och låg utbildningsnivå hos delar av personalgrupperna. Några av nystartsuppföljningarna visar också på lokaler som inte är ändamålsenliga eller som inte är anpassade till en åldrande målgrupp. Flera utförare har lyft svårigheter att starta upp Treserva för nya utförare vid övertagande av verksamhet, bland annat genom att genomförandeplaner ska läggas in manuellt vid övertagandet.

Utöver detta har det även utförts fyra uppföljningar av enskilda avtal med privata utförare. Uppföljningarna har berört två avtal inom daglig verksamhet och två avtal inom boendestöd.

Vid en av uppföljningarna gällande boendestöd och en gällande daglig verksamhet har förvaltningen uppmärksammat allvariga brister i efterlevnaden av avtalet som resulterat i krav på åtgärder. Avtalet med den dagliga verksamheten är nu uppsagt.

Uppföljningarna av boendestöd visar på behov av löpande kompetensutveckling. Det framkom också behov av förbättrad struktur gällande fakturaunderlag samt redovisning av bomtider och utifrån det har en struktur satts upp som kommer användas vid avrapportering framåt. Genom uppföljningarna kunde förvaltningen också identifiera behov av att kunna

följa genomströmningen i boendestödsinsatserna och ett nyckeltal har därför tagits fram över nya respektive avslutade boendestödsinsatser per månad. Detta kommer att följas framåt.

En del av dessa iakttagelser sammanfaller med det som framkommit genom den uppföljning av boendestödet som gjorts inom ramen för internkontroll under året, bland annat vad gäller behov av att kunna följa genomströmningen i insatserna. Andra utvecklingsområden som identifierats genom uppföljningen avser kvaliteten i uppföljningsrapporterna som skickas från utföraren till myndighet och tiden till verkställighet av insatsen boendestöd.

Uppföljningen visade också på en positiv utveckling vad gäller andelen boendestödsärenden som följts upp då det skett en markant ökning av uppföljda ärenden mellan juni 2022 och november 2022. Några av orsakerna till den ökningen bedöms av förvaltningen vara de avtalsuppföljningar som gjorts gällande boendestöd under året, en ökad dialog och samverkan med utförarna av boendestöd samt den rekrytering av fyra årsarbetare som gjorts specifikt för uppföljning av boendestödsärenden.

Avdelning Barn och Unga

Tre nya avtal med privata utförare har startats upp under året. Två utförare har sedan 1 januari och 1 mars ansvar för tre avtalsområden, anhörigstöd barn (Eleonoragruppen) och familjestödjande insatser för barn/unga 0-20 år och deras föräldrar (Eleonoragruppen och Stadsmissionen). Under hösten genomfördes nystartsuppföljningar av samtliga avtal och bedömningen är att det finns en god följsamhet till avtalen.

Enheten för kvalitet och utveckling för barn och unga har under år 2022 genomfört två uppföljningar på förekommen anledning, en hos den kommunala aktören Leanlink och en hos en privat utförare Eleonoragruppen.

Uppföljning av verksamhetsuppdrag med Leanlink LSS Funktionsstöd avseende verksamhet som erbjuder bostad med särskild service för barn och unga med LSS beslut har valts ut på förekommen anledning utifrån inkomna klagomål och orosanmälningar gällande en enskild individ. Uppföljningen har uppmärksammat ett antal utvecklingsområden som till exempel: att se över verksamhetens befintliga kvalitetsledningssystem, tydliggöra ansvarsfördelning och säkerställa jämn arbetsbelastning mellan medarbetare samt att se till att arbetsledning är fysisk närvarande i större utsträckning än tidigare. Behov av två åtgärder har observerats under uppföljningen att verksamheten ska följa upp hur funktionen föreståndare fungerar i verksamheten samt åtgärda avvikelser i verksamhetssystem Treserva. Leanlink har arbetat fram en handlingsplan för att komma till rätta med de påtalade bristerna.

Utifrån inkomna klagomål genomfördes en avtalsuppföljning hos den privata utföraren, Eleonoragruppen under december 2021/ januari 2022. Avtalsuppföljningen var kopplad till ett tidigare avtal och inte till det nu aktuella avtalet. Efter genomförd uppföljning framkom vissa brister och Eleonoragruppen begärdes vidta åtgärder för att lösa dessa. Bristerna gällde handläggning och dokumentation kopplat till genomförandeplaner och journalföring. Eleonoragruppen har inkommit med en planering för vilka åtgärder som de ska vidta för att komma till rätta med bristerna.

Tillsyn av IVO gällande begränsningsåtgärder

Inspektionen för vård och omsorg (IVO) har 2022 gjort en nationell tillsynsinsats avseende LSS-boenden för vuxna, bostad med särskild service enligt 9 § 9 LSS. Totalt har 90 gruppboendestäder i 83 kommuner ingått i tillsynen. Tillsynen har genomförts på LSS-boenden där man har identifierat en hög risk för förekomst av tvångs- och begränsningsåtgärder samt andra kränkningar. Vid den nationella tillsynen har IVO uppmärksammat att tvångs- och begränsningsåtgärder förekommer på vissa gruppboendestäder, trots att detta saknar lagstöd.

I Linköping har tillsyn gjorts på två gruppboendestäder. I det ena fallet framkom att tvångs- och begränsningsåtgärder av allvarlig karaktär förekommit under lång tid. I IVO:s beslut konstateras bland annat att det finns brister i arbetssätt och dokumentation rörande tillämpning av begränsningsåtgärder. Kommunen ska redovisa genomförda och planerade åtgärder till IVO i början av 2023. I det andra fallet förekom också begränsningsåtgärder, men inte av lika allvarlig art. I detta fall har IVO ännu inte fattat något beslut. Inget av ärendena är avslutade.

Utifrån de brister som IVO i samband med sin tillsyn uppmärksammat både nationellt och på gruppboendestäder i Linköping har flera åtgärder vidtagits. Båda berörda verksamheter i kommunen har påbörjat arbete för att minska användandet av begränsningsåtgärder. Information om IVO:s tillsyn och vad som gäller vid begränsningsåtgärder har under hösten 2022 även getts vid ett verksamhetsråd för LSS-utförare i kommunen. Medicinskt ansvarig för rehabilitering (MAR) har också fått i uppdrag att ta fram direktiv och vägledning för samtliga verksamheter inom social- och omsorgsnämndens ansvarsområde. Direktivet kommer bland annat att innehålla hänvisningar till lagstiftning, exempel på skydds- respektive begränsningsåtgärder, information om samtycke, förebyggande arbete, bemötandefrågor, samt frågor kring uppföljning och dokumentation. Den kommunala utföraren Leanlink kommer också utföra en kartläggning av begränsningsåtgärder vid samtliga LSS-boende de ansvarar för.

Samverkan med civilsamhället

En god samverkan mellan offentlig sektor och civilsamhället är viktig för samhällsutvecklingen. För att gemensamt kunna möta samhällets utmaningar behöver Linköpings kommun tillsammans med det civila samhället, hitta former för att samverka.

I Linköpings kommun tillämpas bland annat ett Idéburet offentligt partnerskap (IOP). Partnerskapet ingås genom att parterna kommer överens om vilken verksamhet som ska bedrivas av den idéburna organisationen, med vilka mål och inom vilka ramar samt att kommunen lämnar ett ekonomiskt stöd till driften samtidigt som även organisationen går in med egna medel (till exempel pengar, personal, volontärer eller lokal). Denna överenskommelse nedtecknas i ett icke detaljreglerat avtal. I avtalet bestäms vad partnerskapet gäller, vilken part som ska bidra med vilka resurser, hur länge avtalet ska gälla och så vidare.

Inom social- och omsorgsnämndens ansvarsområde finns för närvarande följande IOPer:

- IOP med Novahuset
- IOP med KFUM i form av en mötesplats Funkis
- IOP med Svenska Kyrkan, Barn i väntan/ Barn i start.
- IOP med Funktionsrätt
- IOP Brottsofferjouren
- IOP med Linköpings Stadsmission och Linköpings Domkyrkopastorat
- IOP med Friskis & Svettis
- IOP Kvinnojouren Ellinor och Tjejjouren Beata
- IOP med IFS Trappan
- IOP med Pingstförsamlingen
- IOP med Riksförbundet för social och mental hälsa

Kommunen och respektive organisation har även regelbunden uppföljning och dialog kring hur verksamheten fortskrider samt hur fortsatt samverkan bör utformas. Uppföljningarna sker minst en gång per år och minnesanteckningar diarieförs av ansvariga tjänstepersoner. Resultatet av dessa dialoger används som en viktig kunskaps- och informationskälla till verksamhetsutveckling.

Sammanfattning och övergripande slutsatser

Utvecklingen går mot mer komplexa samhällsutmaningar. På nationell nivå initieras Nära vård och en ny Socialtjänstlag. Grunderna för dem är desamma och har föregåtts av flera nationella utredningar.

Den föreslagna reformen för samordnade, behovsanpassade och personcentrerade insatser till personer med samsjuklighet kommer innebära att kommunen behöver ställa om delar av sin verksamhet. Med nära koppling till det omställningsarbetet pågår redan nu omfattande arbete i förvaltningen bland annat vad gäller hemlöshet och vårdkedjan för personer med beroendeproblematik. Arbetet med de olika områdena och utmaningarna behöver ske med ett helhetsperspektiv och hänga samman.

För att hantera de negativa trender vi ser i samhället måste Socialtjänsten fortsätta arbeta med att bygga relationer och öka tilltron till samhället genom att fokusera på tidiga förebyggande och lättillgängliga stödinsatser.

Samtidigt står socialtjänsten mitt i en omfattande demografisk utmaning, där de ökande vårdbehoven och den ökande belastningen på vård- och omsorgssektorn inte enbart kan lösas genom att rekrytera fler medarbetare. Mellan år 2020 och 2030 beräknas andelen personer över 80 år öka med 49 procent medan andelen personer i yrkesför ålder endast kommer öka med 4 procent. Svårigheter med kompetensförsörjningen börjar synas tydligt både internt inom förvaltningen men även hos våra utförare. Innovationsarbete och en framgångsrik digital omställning är avgörande för att kunna behålla den höga kvaliteten i välfärden. Vi behöver hitta nya arbetsmetoder och arbetssätt som på ett smartare sätt nyttjar medarbetarnas samlade kompetens. Det finns flera goda exempel där personalen, klienter och anhöriga bjuds in som aktiva deltagare i utformningen av en mer individanpassad verksamhet.

Sammanfattningsvis finns många utmaningar som socialtjänsten står inför de kommande åren, men det är även många aktiviteter som pågår för att kunna möta dessa. Utmaningar som även är gemensamma för både kommuner, regioner, näringslivet och det civila samhället.

Delaktighet

De brukarundersökningar som genomförts har varit generellt positiva. Båda undersökningarna visar på vissa skillnader mellan könen och båda visar vissa skillnader mellan resultaten för Linköping i relation till riket. För att förstå dessa skillnader behöver resultatet följas upp i samarbete med utförarna för att skapa förståelse för vad som ligger till grund för skillnaderna och vad vi kan göra för att förbättra våra verksamheter och göra dem jämställda.

Familjerätten har förbättrat delaktigheten för barn med utgångspunkt i Barnkonventionen genom ett systematiskt förbättringsarbete. Både arbetssättet och resultaten kan inspirera övriga avdelningen för barn och unga där uppföljning av utredningar visar på utvecklingsbehov. Men det finns också viktiga lärdomar för hela förvaltningen. På samma sätt är det värt att uppmärksamma och lära av hur förvaltningen i samskapande med utföraren utvecklat en verksamhet med nya arbetssätt, baserade på barnens behov på Lunden.

Ytterligare ett spännande exempel är att Social- och omsorgsförvaltningen ingår i ett projekt via SKR där en webbportal utvecklas i syfte att stärka KASAM (känsla av sammanhang) för brukarna genom allt från att skapa strukturstöd i vardagen, facilitera nätverkande och sociala kontakter till att erbjuda träning för att stärka sin digitala kompetens och därmed också bli mer digitalt inkluderade.

Social- och omsorgsförvaltningen har ett stort antal verksamheter inom sitt ansvarsområde och vi behöver följa brukarnas upplevelser på olika sätt utifrån hur målgruppen ser ut. Under 2022 har förvaltningen genomfört en uppföljning av vilka verktyg och metoder som utförarna använder för att följa upp sina insatser med brukarna inom målgruppen barn, unga och deras föräldrar. I dagsläget är det inte möjligt att sammanställa resultaten av utförarnas uppföljning på ett bra sätt eftersom de använder olika metoder och verktyg. Detta är något som förvaltningen behöver utvärdera och ta ställning till hur det ska hanteras.

Att arbeta med delaktighet innebär inte enbart möjligheten för en brukare att vara delaktig i planering och utformning av sin egen insats. Det innefattar även att möjliggöra för brukarna att vara experter på sin egen målgrupp och att i den egenskapen vara delaktiga i utformandet av nya former av insatser. På uppdrag av Social- och omsorgsnämnden har ett utredningsarbete pågått under 2022 för att se över förutsättningarna för att starta ett HVB för unga i egen regi. Utredningen har skett i samverkan mellan Social- och omsorgsförvaltningen och Leanlink, Råd och stöd. I arbetet har ungdomars erfarenheter att vara placerade på HVB varit en viktig utgångspunkt. Intervjuer har genomförts med ungdomar som tidigare har varit placerade på HVB för att utröna vad som är viktigt i ett HVBs utformning, struktur, läge, personalens kompetens etcetera utifrån ungdomarnas

horisont. Att medskapa med våra invånare är ett förhållningssätt som går helt i linje med omställningen till nära vård och är något som förvaltningen behöver utveckla vidare. (Resultatet av utredningen färdigställs under 2023.)

Personalens kompetens

Vi befinner oss i ett läge där utmaningarna inom kompetensförsörjningen är påtagliga i vardagen. Den demografiska utvecklingen, hög personalomsättning och en ökad efterfrågan på välfärdens resurser är några av de bidragande faktorerna. Att det är svårt att rekrytera, i synnerhet personer med adekvat formell kompetens, ser vi exempel på i den uppföljning som genomförts hos utförarna med beslut om extra ersättningar.

Uppföljningen på myndighet Barn och unga genomfördes utifrån nya lagkrav, men liknande uppföljningar är viktiga för att ha en aktuell bild av kompetensbehoven. Genom att veta våra behov kan vi stärka upp genom utbildningssatsningar, såsom Yrkesresan och den tidigare Yrkesintroduktionen, men även genom Evikomp. Som samhälle är det naturligtvis centralt att vi tar tillvara de resurser vi har och utvecklar vårt arbete med integration vilket projektet EPI tagit fram förslag till.

För att kunna ha en god bild av våra behov är det positivt att IVO numera skapat en digital tjänst som underlättar hur förvaltningen kan ta del av resultatet från de uppföljningar de genomfört. För att kunna följa utvecklingen inom utförarsektorn och skapa en samlad nulägesbild på kompetens, ska Social- och omsorgsförvaltningen genomföra en första baslinjemätning av samtliga utförarens medarbetare inom SON:s ansvarsområde. Detta sker digitalt i samband med att verksamhetsberättelserna insamlas för år 2022.

Syftet med mätningen är att för första gången skapa en samlad bild på sektorns totala sammansättning av chefer och medarbetare, anställningsformer, yrkestitlar, sjuktal och personalomsättning. Mätningen planeras att upprepas två gånger årligen för att på sikt kompetensutvecklingsbehov, synliggöra trender och utveckling inom personalområdet.

Det insamlade materialet kommer användas som grund för analys och dialog med sektorns utförare. Målsättningen är att tillsammans dela erfarenhet, innovera och samskapa i frågan och utveckla möjligheten att säkra vård- stöd- och omsorgssektorns kompetensförsörjning.

Social- och omsorgsförvaltningen behöver fortsätta att utforska nya arbetssätt på samma sätt som myndighet provat att ta in alternativa kompetenser för att arbeta riktat mot boendestöd med goda resultat. Förvaltningen förstärker också organisationen med nya kompetenser, två jurister som ska ha en särskild inriktning mot processföring, främst inom och med koppling till förvaltningens myndighetsutövning. De nya juristerna kommer, i nära samarbete med förvaltningens nuvarande jurist, ge stöd genom att både förberedande, skriftligen och muntligen föra nämndens talan i domstol. I rollen ingår även att ge stöd och handledning i juridiska frågor samt delta i handläggning av ärenden, främst socialrättsliga på social- och omsorgsförvaltningen, samt till berörda nämnder.

Andra exempel på hur förvaltningen utvecklar sina arbetssätt är att vi under våren 2022 genomfört en integration mellan Skatteverket och Treserva som möjliggör att socialtjänsten kan ta emot och skicka digitala fader-/föräldraskap till varandra. Detta gör att vi kan få till snabbare kommunikation mellan Skatteverket och handläggare på Familjerätt när det gäller fastställande av fader-/föräldraskap. Det pågår också ett arbete med upphandling av digitala underskrifter som kan effektivisera arbetssätten. En inventering av vilka dokument som avdelningen barn och unga äger som kan skrivas under digitalt pågår.

Integrering mellan olika verksamhetssystem är också ett prioriterat arbete som möjliggör att nuvarande system används mer effektivt. Ett exempel är olika förbättringar och integreringar mellan Treserva och Qlik Sense som bidrar till att spara tid och eliminerar behov av extra kontroll och listor med mera vid sidan av systemen. Det pågår också ytterligare aktiviteter med digitala komponenter såsom ett uträkningsverktyg för personlig assistans, sms-påminnelse vid besök och ett arbete för systematisk uppföljning vid prognosarbete utifrån uppgifter från Treserva.

Effekter av insatser

I den nya socialtjänstlagen ställs krav på att Socialtjänsten ska arbeta kunskapsbaserat genom vetenskap och beprövad erfarenhet. Social- och omsorgsförvaltningen arbetar kontinuerligt med att utveckla sitt uppföljningsarbete i alla delar av uppföljningsmodellen. Den systematiska uppföljningen av kvinnofrid är ett gott exempel på hur vi genom ett systematiskt arbetssätt får kontinuerlig information och en god överblick av insatsen. Vi vet hur målgruppen ser ut när det gäller ålder, kön, kopplingar till hedersproblematik etcetera, men även hur inflödet ser ut och hur kontakt med individerna etableras. Inte minst ser vi också om insatsen upplevs ge resultat.

Genomlysningen av Social- och omsorgsförvaltningens insatser för vuxna personer med psykisk och fysisk funktionsnedsättning, beroendeproblematik och våldutsatthet utifrån SoL och LSS är ett gott exempel på hur förvaltningen i strategiskt syfte belyser ett område för att identifiera behov av vidareutveckling, men som samtidigt är ett viktigt lärande och underlag för beslut.

Utvecklingsarbetet med områdesbaserad socialtjänst i Skäggetorp är talande för hur viktig samverkan är för att få effekt i komplexa problem. Vi återkommer till det under rubriken ledning och styrning.

Det är av största intresse att följa effekterna av de två ovanstående exemplen. Men lika viktigt som det är att följa upp måste förvaltningen också säkerställa att vunnen kunskap förmedlas vidare och att lärande sker kring såväl sakfrågorna som kring våra metoder för uppföljning. Social- och omsorgsförvaltningen har ett särskilt utvecklingsarbete kring hela flödet kring uppföljning och lärande där detta uppmärksammas.

Ledning och styrning

Social- och omsorgsförvaltningen har traditionellt sett haft mandat och förutsättningar för att leda förändringar genom exempelvis hur förvaltningen upphandlar och skriver avtal. En av de trender som sker i samhället är att vi verkar i en ökad komplexitet. Att leda i komplexitet innebär att en enskild part inte kan besluta och leda förändringen själv. Klara Palmberg Broryd¹⁵ lyfter fram man behöver bredda och nyttja en ökad mångfald av perspektiv för att lösas. Genom gemensam reflektion och genom att våga vara i gemensamt utforskande av något kan vi med våra olika roller och resurser hitta nya innovativa lösningar.

En central del i att arbeta områdesbaserat är att komma närmare andra aktörer och etablera en ännu bättre samverkan. Det är en nödvändighet att samverkan utvecklas om vi ska klara att fokusera våra resurser på de som mest behöver det och att hitta nya sätt att nyttja befintliga resurser så de räcker till på ett bättre sätt. Här har vi redan sett goda effekter i Skäggetorp där vi genom tillgänglighet och samverkan fångat upp många individer i tidiga insatser.

Social- och omsorgsförvaltningen har även ett särskilt uppdrag att utveckla samverkan med den kommunala utföraren Leanlink. Under 2022 har parterna träffats löpande för att skapa samsyn kring förutsättningar, verksamheternas uppdrag och möjligheter till samskapande.

Ett annat arbetssätt som Social- och omsorgsförvaltningen prövar för att skapa förutsättningar för gemensam utveckling och lärande inom sektorn är en digital mötesplats som skapats mellan utförarna och förvaltningens avdelning Barn och unga. Fyra digitala träffar/år med syfte att skapa informationsutbyte, ge senaste nytt från Social- och omsorgsförvaltningen och möjlighet till att utbyta frågor. Forumet ska samla förslag till idéer och lösningar på hur vi tillsammans utvecklas för att sätta barns behov i centrum. Ambitionen är att alla ska bidra och ge förutsättningar till ett gemensamt lärande där både lyckade och mindre lyckade satsningar delas mellan verksamheter. Riktad uppföljning av det nya konceptet kommer genomföras under år 2023.

Inom ramen för Nära vård har det under 2022 startat upp tre olika initiativ som har tjänstedesign som grund. Två av dessa initiativ rör utvecklade arbetssätt inom boendestöd, samt samverkan med invånarna i Skäggetorp. Tjänstedesign innebär att vi tar tillvara medborgarnas erfarenheter för att skapa förståelse och även låter dem vara delaktiga i att skapa nya tjänster som bättre löser de problem vi identifierat.

Avslutningsvis

Det har aldrig varit så tydligt att vi behöver samarbeta för att möta framtidens utmaningar, både på en lokal, nationell och internationell nivå. Precis som Klara Palmberg Broryd beskriver att vi behöver en mångfald av perspektiv för att lösa de komplexa utmaningar vi står i. Vi behöver fortsätta lyssna på de vi är till för och anpassa den hjälpen och stödet efter

¹⁵ Att driva omställningen till Nära vård - handbok om att hantera komplexa system, Klara Palmberg Broryd, Sveriges Kommuner och Regioner, 2020

de ändrade behoven, kunna snabbt ställa om samtidigt som vi måste lyckas behålla och attrahera personalen.

Under 2022 ser vi tydliga utmaningar kring kompetensförsörjningen inom de flesta yrkesgrupper. Det är svårt att rekrytera och det är också svårt att behålla personal. Som en konsekvens av detta, tillsammans med pandemin, så finns en arbetsmiljöskuld och personal som är fortsatt ansträngd. Samtidigt vet vi att den demografiska utvecklingen ger ett ökat behov av vård, stöd och omsorg. Vi har en komplex miljö att verka i och stora rörelser i nationellt perspektiv såsom omställningen till Nära vård och förberedelser för nya socialtjänstlagen. Sammantaget innebär detta att vi måste ha mod och ta oss tid att hitta nya arbetssätt för att klara utmaningarna vilket är en stor utmaning för verksamheter som är hårt belastade.

I denna rapport ser vi flera exempel på att vi använder nya metoder för att utveckla och innovera kring arbetssätt. Genom vårt arbete med FoU delar vi också våra erfarenheter utanför Sverige och tar del av andra länders goda arbeten kring gemensamma utmaningar. Vi behöver ta till oss de erfarenheter vi och andra gjort, men även satsa resurser och se att misslyckanden är ett tecken på strävan och innovationskraft.